หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูล (DATA ANALYSIS)

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี ซึ่งจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีระหว่าง 10-20 ปีที่ผ่านมา จากความคิดเห็นของคนในหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

2. วิเคราะห์รูปแบบและระดับของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนใน 2 กระบวนการ คือ กระบวนการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและกระบวนการผสมผสานทางสังคม

3. วิเคราะห์ระดับของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมกับพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางเศรษฐกิจและสังคม กับการผสมผสานทางสังคม

5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชน กับระยะทางและเวลา (ความสะดวกสบายในการเข้าถึง)

ในการทำการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้ใช้ผลการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง 63 หมู่บ้าน ซึ่งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ทั้งหมด เพราะคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก หรือถ้าไม่ใช่อาชีพหลักก็จะเป็นอาชีพรอง จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวแทนของหมู่บ้านเหล่านี้สามารถนำมาใช้เพื่อการศึกษาครั้งนี้ได้ตรงกับวัตถุประสงค์ และในการคำนวณเพื่อหาสเกลตามเทคนิคของ Guttman Scale นั้น ได้ทำการวิเคราะห์โดยผ่านโปรแกรมย่อย ๆ ทางด้านสถิติ

สำหรับสังคมศาสตร์ โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ค่าที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเชื่อถือได้ และก่อนที่จะกล่าวถึงผลของการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท จะกล่าวถึงสภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้านที่ได้ทำการศึกษาและความคิดเห็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมาก่อน ทั้งนี้เพราะจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญมากของภาคตะวันออก และปัจจุบันยังเป็นเป้าหมายหลักที่จะทำการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมเบาและอุตสาหกร์รมที่เกี่ยวเนื่องกับการเกษตร และทางด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการพัฒนา โครงการต่าง ๆ ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันเหล่านี้จะส่งผลต่อเนื่องไปยังเศรษฐกิจและสังคมของชาวชนบท ดังนั้น ในส่วนแรกนี้จะเป็นการสรุปความคิดเห็นของชาวชนบทที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านทางด้านต่าง ๆ เช่น ความมากน้อยของการเปลี่ยนแปลง การทำมาหากินของชาวบ้าน ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านโดยทั่วไป และอื่น ๆ

ความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านระหว่าง 10-20 ปีที่ผ่านมา

ความมากน้อยของการเปลี่ยนแปลง

จากการสอบถามความคิดเห็นในด้านนี้ ส่วนมากจะมีความรู้สึกว่าเปลี่ยนแปลงไปมากจากที่เป็นอยู่เดิม มิทั้งการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเลวลง ในการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้แก่ การปรับปรุงทางด้านการเกษตร การคมนาคม และทางด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ อันเป็นผลให้เกษตรกรมีความสะดวกสบายในการขนถ่ายผืชผล ตลอดจนติดต่อกันสะดวกขึ้น ทั้งนี้เพราะมีถนนเข้าถึงหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาทางด้าน การประปา ไฟฟ้า สรุปได้ว่าหมู่บ้านมีความเจริญขึ้น บ้านเรือนหนาแน่นเพิ่มขึ้น ประชากรเพิ่มมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงในด้านเลวลง ได้แก่ ด้านการตลาด โดยเฉพาะราคาผลผลิต ซึ่งไม่สมดุลย์กับผลิตผลคือผลิตได้มากขึ้นแต่ราคาถูกลง เป็นผลให้เกษตรกรมีรายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่าย ทำให้ต้องเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะรับจ้างทำนาหรือรับจ้างตามโรงงานต่าง ๆ เป็นต้น

ด้านการทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพ

ชาวชนบทโดยทั่วไปที่เป็นเกษตรกรนั้นยังคงไม่เปลี่ยนอาชีพ มีบางส่วนที่เปลี่ยนจากเกษตรกรไปเป็นอาชีพรับจ้าง ทั้งนี้เนื่องมาจากพืชผลราคาตกต่ำแต่ค่าใช้จ่ายสูง เช่นปุ๋ยแพงขึ้น ทำให้ต้องเปลี่ยนเป็นรับจ้างทำงานตามไร่นาหรือเลี้ยงสัตว์ ส่วนเกษตรกรที่ยังคงทำการเกษตรนั้นมีการปรับปรุงใช้วิวัฒนาการ์เกษตรแผนใหม่ รู้จักใช้วัสดุที่เป็นประโยชน์ ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า รู้จักหลักวิธีการปลูกพืชผักขยายพันธุ์ ปลูกพืชหมุนเวียน ฯลฯ แต่ชาวชนบทในจังหวัดชลบุรียังคงประสบปัญหาทางด้านการขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกอยู่มาก ทำให้ไม่สามารถปลูกพืชผลได้ในฤดูแล้ง จึงทำให้เกิดมีการว่างงานในช่วงนี้ ประกอบกับราคาพืชผลตกต่ำและถ้าประสบปัญหาเหล่านี้ต่อไป เกษตรกรจะไม่สามารถปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบทโดยทั่วไป

ในด้านนี้ชาวชนบทได้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าชาวชนบทมีการอยู่ดีกินดีกว่าเดิม และมีบางส่วนที่กล่าวว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางลบด้วย เนื่องจากมีสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าครองชีพสูงขึ้น แต่รายได้จากการขายพืชผลเกษตรไม่พอเพียงสำหรับรายจ่ายในครัวเรือน ราคาพืชผลที่ต่ำ ทำให้ผู้ที่เป็นเกษตรกรประสบปัญหา ไม่สามารถทำอาชีพเดิมได้ และเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น เช่น รับจ้างดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ระบบการประปา ไฟฟ้า ถนนหนทางที่เข้าถึงหมู่บ้าน มีการสาธารณูปการสำหรับชุมชน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ชาวชนบทมีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีการปะทะสังสรรกับภายนอกได้ดีขึ้น ทำให้ได้รับข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ และนำมาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตน มีสุขภาพอนามัยที่ดีกว่าเดิม ความเจ็บป่วยลดน้อยลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สามารถสังเกตเห็นได้

ส่วนสภาวะทางสังคมของชุมชนชนบทนั้น ชาวชนบทให้ความเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านประเพณี ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ทางด้านกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งลดความสำคัญลงทั้งนี้เพราะการที่ต้องทำมาหากิน ส่วนในด้านความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาชุมชนนั้นชาวชนบทจะให้ความ

ร่วมมือดี อาจเป็นเพราะปัจจุบันในแต่ละชุมชนได้มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อทำการพัฒนา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่มีบางส่วนที่กล่าวว่าชนบทยังขาดผู้นำที่จะทำการเปลี่ยนแปลงในด้านความเจริญของชุมชน

นอกจากความคิดเห็นต่าง ๆ เหล่านี้ และชาวชนบทยังได้เสนอสิ่งที่เพิ่มเติม เช่น ปัญหาต่าง ๆ ความต้องการของชาวชนบท ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ราคาพืชผลต่ำ แต่ปัจจัยที่ใช้ในการลงทุนสูง เช่น ราคาปุ๋ย เครื่องจักรกล ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เศรษฐกิจของชนบทไม่ดี ประชาชนยากจน และด้านความต้องการนั้นสิ่งที่ชาวชนบทต้องการคือ การมีระบบชลประทานเพื่อการเกษตร หรือให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยให้ความคิดว่าเศรษฐกิจไม่ดีย่อมไม่มีความร่วมมือเกิดขึ้นในชุมชน

อาจสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทนั้น ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากภายนอกนั่นคือ ผลจากการพัฒนาของรัฐที่เกิดขึ้นต่อชุมชน แต่ในการพัฒนานั้นแต่ละพื้นที่ได้รับการพัฒนาไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ หรือความพร้อมของพื้นที่ที่จะส่งผลให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้นแต่ละพื้นที่ชนบทจึงได้รับผลที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไม่เท่าเทียมกัน บางชุมชนจึงมีความเจริญมาก และบางชุมชนจึงยังคงล้าหลังหรือพัฒนาไปได้ช้ากว่า แต่ความต้องการของรัฐที่สำคัญคือต้องการให้ชาวชนบทมีการอยู่ดีกินดี และเกิดความรักถิ่นฐานของตน การพัฒนาที่ผ่านมากจึงมักเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจนำหน้า และมีการพัฒนาทางด้านสังคมตามมา นั่นคือ พัฒนาทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันไป ซึ่งจะสังเกตได้จากการที่ชาวชนบทมีอำนาจซื้อเพิ่มมากขึ้น สามารถซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยในการทำการเกษตรหรือสามารถบริโภคสินค้าบางอย่าง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็นและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในครัวเรือน ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เช่น ชาวชนบทมีความร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน มีการศึกษาที่ดีขึ้น เหล่านี้เป็นต้น

รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี

การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ

การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนชนบท ในจังหวัดชลบุรี สามารถศึกษาได้จากหน้าที่และความชำนาญพิเศษในระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่กระจายออกไปอันเกี่ยวข้องกับการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภคสินค้าและบริการ โดยมีสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากสิ่งของ เหตุการณ์ กิจกรรมหรือสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ในแต่ละด้านจะเป็นดังนี้คือ

1. รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิต จากการศึกษารูปแบบของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของชุมชน แสดงให้เห็นโดยตารางที่ 6.1 และจากตารางนั้นหัวข้อที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิมอันได้แก่ การใช้แรงงานสัตว์ในการทำนา การใช้ปุ๋ยธรรมชาติหรือปุ๋ยหมัก และการแลกเปลี่ยนแรงงานหรือการลงแขก ยังคงแสดงให้เห็นอยู่มากพอสมควรในชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะปัจจุบันรัฐบาลได้ส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยธรรมชาติ เพื่อประหยัดต้นทุนทางด้านการผลิต และสามารถทำใช้ได้เองจากธรรมชาติ และมูลสัตว์ แนวโน้มของการใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยธรรมชาติจึงน่าจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งไม่สอดคล้องกับการใช้แรงงานสัตว์ในการทำนา ส่วนหัวข้อที่แสดงถึงรูปแบบการผลิตสมัยใหม่นั้น เช่น การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์หรือปุ๋ยเคมี การใช้ยาฆ่าแมลง และการจ้างแรงงานมีประมาณร้อยละ 80 การใช้เครื่องจักรกลในการทำนา การใช้เมล็ดพันธุ์พืชที่ทางการแนะนำ การใช้ปั๊มน้ำ และการแลกเปลี่ยนแรงงานมีประมาณร้อยละ 60 และ การใช้เครื่องจักรนวดข้าว และโรงสีข้าวขนาดเล็กมีประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น นอกจากนี้พบว่ามีการทำอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน ได้แก่ เครื่องจักสานต่าง ๆ เช่น หมวก ตะกร้า ฝาชี กระเช้า สุ่ม ทอเสื่อ และพวกของชำร่วย ทำไม้กวาด ปลาตากแห้ง ฯลฯ อุตสาหกรรมเหล่านี้มีร้อยละ 27 อุตสาหกรรมขนาดเล็ก (โรงงานซึ่งจ้างคนงานน้อยกว่า 10 คน) ได้แก่ โรงงานทำอิฐ หีบน้ำมันพืช ทำมันอัดเส้น ทำพลาสติก คั่วบดกาแฟ ทำสาคูเส้น ก๋วยเตี๋ยว โรงกลึง โรงงานคั่วบดกาแฟ ฯลฯ และ

อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (โรงงานซึ่งจ้างคนงานมากกว่า 10 คนขึ้นไป) ได้แก่โรงงานทำน้ำปลา มันเส้น มันอัดเม็ด อุปกรณ์ก่อสร้าง โรงน้ำแข็ง โรงงานฟอกหนัง ผลิตอะไหล่รถยนต์ ตัวถังรถ ประกอบอุปกรณ์ไฟฟ้า โรงงานกระเบื้อง โรงเลื่อย โรงงานทำไม้จิ้มฟัน โรงงานทำอาหาร กระป๋อง โรงงานทำน้ำตาลทราย ทั้ง 2 ประเภทนี้มีอยู่เท่ากันคือร้อยละ 17 และเป็นโรงสีข้าวขนาดกลาง (สีข้าวได้ประมาณวันละ 4-6 เกวียน) และโรงสีข้าวขนาดใหญ่ (สีข้าวได้ประมาณวันละ 6 เกวียนขึ้นไป) ร้อยละ 11 เท่ากัน

ส่วนในการศึกษา เพื่อหารูปแบบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านการผลิตนั้น ได้นำ item ที่แสดงถึงการผลิตไปทำการทดสอบโดยใช้วิธีการผ่าน Guttman Scaling (ดูตารางภาคผนวก ข) และจากหัวข้อทั้งหมด 16 หัวข้อ(item) นั้น ในตอนแรกได้คัดออก 3 item เพราะ item เหล่านั้นแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงที่สวนทางเข้าสู่ความซับซ้อนทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ คือ การใช้แรงงานสัตว์ในการทำนา การใช้ปุ๋ยหมัก และการแลกเปลี่ยนแรงงานเพราะทั้ง 3 item นี้ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการผลิตยังคงเป็นแบบดั้งเดิม จึงเหลืออีก 13 item ซึ่งจะนำมาทำการทดสอบโดยการคำนวณด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีข้อจำกัดเพียง 12 หัวข้อ จึงต้องตัดออก 1 หัวข้อ และภายหลังได้นำ item ที่ตัดออกใส่เข้าไปทดสอบแทน และจากผลสรุปของการศึกษาสเกลมี item ที่สามารถยอมรับได้เพราะได้ค่า C.R. และ C.S. ตามที่ต้องการคือ มากกว่า .9 และ .6 ตามลำดับ จำนวน 5 หัวข้อ ดังตารางที่ 5.2 โดยที่ item ทั้ง 5 ได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการผลิตที่ทันสมัย และสามารถเรียงลำดับความซับซ้อนทางด้านการผลิตจากระดับต่ำสุดไปสู่ความซับซ้อนที่เพิ่มสูงขึ้น คือจากการใช้ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใช้ยาฆ่าแมลง การจ้างแรงงาน การใช้เครื่องจักรกลในการทำนา และโรงสีข้าวขนาดกลาง

ตารางที่ 6.1 แสดงร้อยละของหัวข้อ (item) การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ (ด้านการผลิต) ในชุมชนชนบทจังหวัดชลบุรี

หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละของหมู่บ้าน
การใช้แรงงานสัตว์ทำนา	44	69.8
การใช้เครื่องจักรกลในการทำนา	40	63.5
การใช้ปุ๋ยธรรมชาติหรือปุ๋ยหมัก	32	50.8
การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์หรือปุ๋ยเคมี	56	88.8
การใช้ยาฆ่าแมลง	55	87.8
การใช้เมล็ดพันธุ์พืชที่ทางการแนะนำ	40	63.5
การใช้ปั๊มน้ำ	43	68.3
การใช้เครื่องจักรนวดข้าว	20	31.7
การแลกเปลี่ยนแรงงาน	42	66.7
การจ้างแรงงาน	51	80.9
โรงสีข้าวขนาดเล็ก	22	34.9
โรงสีข้าวขนาดกลาง	7	11.1
โรงสีข้าวขนาดใหญ่	7	11.1
อุตสาหกรรมในครัวเรือน	17	27.0
อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	11	17.5
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	11	17.5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.2 สรุปผลของสเกล Guttman ในด้านการผลิต

ลำดับขั้นสเกล	หัวข้อ (item)	จำนวนของหมู่บ้านในขั้นสเกลนี้	ร้อยละสะสม
5	โรงสีข้าวขนาดกลาง	7	11.11
4	การใช้เครื่องจักรในการทำนา	27	53.97
3	การจ้างแรงงาน	17	80.95
2	การใช้ย่าฆ่าแมลง	6	90.48
1	การใช้ปุ๋ยเคมี	3	95.24
0		3	100.00

N = 63

COEFFICIENT OF REPRODUCIBILITY = .93

COEFFICIENT OF SCALABILITY = .64

จากผลของการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านการผลิตของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความทันสมัยทางด้านกระบวนการทางการเกษตรของ Neil J. Smelser ซึ่งกล่าวว่าสังคมจะเปลี่ยนจากการใช้เทคนิคแบบง่าย ๆ ดั้งเดิมไปเป็นเทคนิคที่ก้าวหน้า และใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางด้านการเกษตร การเกษตรจะทำเพื่อการค้า ในจังหวัดชลบุรีก็ทำการผลิตพืชไร่ต่าง ๆ เช่น มันสำปะหลัง อ้อย ฯลฯ เพื่อแปรรูปอื่น ๆ เช่น มันอัดเม็ด ทำสาคู น้ำตาลทราย ฯลฯ ทำให้การผลิตเป็นรูปแบบการผลิตเพื่อการค้า ต้องลงทุนสูง ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก มีการนำเครื่องจักรกลเข้ามาใช้ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้พบได้โดยทั่วไปตามชุมชนชนบทซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ โครงสร้าง

การผลิตในสาขาเกษตรกรรมจึงขยายตัวช้า เพราะการเพาะปลูกพืชไร่จะต้องอาศัยทุนสูง ใช้แรงงานมาก นอกจากนี้แล้วราคาของพืชเศรษฐกิจ 3 ชนิดที่สำคัญคือ มันสำปะหลัง อ้อย และสับปะรด ยังขึ้นกับตลาดโลก ทำให้ราคาผลผลิตไม่แน่นอน แต่ประชาชนในชนบทก็ยังมีการทำไร่มากขึ้น เช่น ในอำเภอเมืองจะมีทั้งการทำนา และทำไร่มันสำปะหลัง อำเภอพนัสนิคม แต่เดิมเศรษฐกิจขึ้นกับการทำนาอย่างเดียวประมาณร้อยละ 85 ต่อมามีอุตสาหกรรมน้ำตาลทราย มีการสร้างโรงงาน ทำให้เกษตรกรหันไปทำไร่อ้อย และได้บุกเบิกพื้นที่ทำไร่มันสำปะหลัง ในอำเภอพานทอง มีคลองชลประทานประกอบกับเป็นที่ราบลุ่ม ภูมิประเทศแบบท้องกะทะ เหมาะแก่การทำนา ส่วนในพื้นที่ดอนก็จะปลูกพืชไร่ อำเภอบ้านบึง จะมีการทำไร่เป็นส่วนใหญ่ เช่น ไร่อ้อย มันสำปะหลัง สับปะรด เป็นต้น ในอำเภอหนองใหญ่จะทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา ซึ่งในอำเภอนี้ยังมีโรงงานทำน้ำตาลทรายที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียและในอำเภอศรีราชามีการปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด อำเภอบางละมุง มีการทำเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 85 โดยเฉพาะการทำไร่มันสำปะหลัง และสับปะรด ในขณะที่อำเภอสัตหีบมีการทำสวน ทำนาเป็นส่วนใหญ่ และในอำเภอบ่อทองนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ทำไร่อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา

อาจกล่าวได้ว่า ในด้านการผลิตนั้น ในพื้นที่ชนบทของจังหวัดชลบุรี เกษตรกรเปลี่ยนจากการทำนาเป็นเพาะปลูกพืชไร่ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชผลเกษตรจำนวนมากมายในพื้นที่เพาะปลูกโดยทั่วไป ประกอบกับในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นแกนนำควบคู่กับการพัฒนาภาคการเกษตรโดยเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ทำให้ชนบทในจังหวัดชลบุรีเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิตดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

<u>รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระจาย</u> จากตารางที่ 6.3 แสดงให้เห็นถึงการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจในด้านการกระจายสินค้าและบริการต่าง ๆ ของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี อันเป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางด้านการคมนาคมขนส่งทางบกสูง จึงส่งผลให้การกระจายสินค้าและบริการเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว การขนถ่ายสินค้าและบริการต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นรถบรรทุกเล็กและรถบรรทุกใหญ่ มีการใช้เกวียนเพียง

ร้อยละ 12 เท่านั้น อาจเป็นเพราะผลผลิตหลักของจังหวัดชลบุรีนั้นนอกจากข้าวแล้ว พืชไร่เป็นผลผลิตที่สำคัญ จึงต้องใช้รถบรรทุกในการขนถ่ายสินค้า ดังนั้นสิ่งที่ตามมาก็คือ มีร้านซ่อมรถยนต์ร้อยละ 27 มีร้านซ่อมไดนาโมร้อยละ 27 ปั๊มน้ำมันร้อยละ 9 และปั๊มแบบมือหมุนร้อยละ 30 นอกจากนี้แล้ว ยังมีร้านซ่อมจักรยานร้อยละ 31 แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อระหว่างหมู่บ้านหรือภายในหมู่บ้านอีกรูปแบบหนึ่ง

เมื่อนำ item เหล่านี้ไปหารูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระจายสินค้าและบริการโดยการหาค่าสเกลแล้ว พบว่า การใช้เกวียนขนถ่ายสินค้าต้องตัดออก (drop) เพราะเป็นวิธีการแบบดั้งเดิม ดังนั้นจึงเหลือ 7 item ผลของการศึกษาสเกล มีหัวข้อที่ถูกตัดออกอีก 2 item คือ ปั๊มน้ำมันแบบมือหมุน และร้านซ่อมไดนาโม จึงเหลือ item ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชน ในด้านการกระจายที่จะเข้าสู่ความซับซ้อนเพิ่มขึ้นคือ การใช้รถบรรทุกเล็ก การใช้รถบรรทุกใหญ่ ร้านซ่อมจักรยาน ร้านซ่อมรถยนต์ และหมู่บ้านที่มีความซับซ้อนมากที่สุดทางด้านการกระจายสินค้าและบริการจะมีปั๊มน้ำมันรวมอยู่ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.3 แสดงร้อยละของหัวข้อ (item) การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ (การกระจายผลผลิต) ในชุมชนชนบทจังหวัดชลบุรี

หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละของหมู่บ้าน
การใช้เกวียนขนถ่ายสินค้า	8	12.7
การใช้รถบรรทุกเล็กขนถ่ายสินค้า	56	88.9
การใช้รถบรรทุกใหญ่ขนถ่ายสินค้า	50	79.4
ปั๊มน้ำมันแบบมือหมุน	19	30.2
ปั๊มน้ำมัน	6	9.5
ร้านซ่อมจักรยาน	20	31.7
ร้านซ่อมรถยนต์	17	27.0
ร้านซ่อมไดนาโม	4	6.3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.4 สรุปผลของสเกล Guttman ในด้านการกระจายผลผลิต

ลำดับขั้นสเกล	หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้านในขั้นสเกลนี้	ร้อยละสะสม
5	ปั๊มน้ำมัน	3	4.76
4	ร้านซ่อมรถยนต์	8	17.46
3	ร้านซ่อมจักรยาน	11	34.92
2	การใช้รถบรรทุกใหญ่	30	82.54
1	การใช้รถบรรทุกเล็ก	9	96.83
0		2	100.00

N = 63

COEFFICIENT OF REPRODUCIBILITY = .92

COEFFICIENT OF SCALABILITY = .61

จากผลของสเกลแสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านการกระจายผลผลิตของชุมชนที่ได้รับจากการอำนวยความสะดวกจากการใช้ระบบการคมนาคมขนส่งของรัฐ ทั้งนี้เพราะจังหวัดชลบุรีนั้นเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางบกของภาคตะวันออก จึงทำให้มีระบบโครงข่ายถนนเชื่อมโยงไปยังชุมชนต่าง ๆ โดยทั่วไป การติดต่อระหว่างชุมชนจึงเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว การขนส่งสินค้าและผลผลิตทั้งรถบรรทุกเล็กและรถบรรทุกใหญ่ ทำให้เกิดมีสิ่งที่ตามมาคือ ร้านซ่อมรถยนต์และปั๊มน้ำมัน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงซับซ้อนมากในด้านของการกระจายผลผลิตของชุมชน

<u>รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการบริโภค</u> การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงในแง่ของการบริโภคสินค้าและบริการในชุมชน แสดงให้เห็นโดยตารางที่ 6.5

จากตารางดังกล่าวแสดงว่า ภายในชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรีนั้นมีร้านขายของชำขนาดเล็กถึงร้อยละ 85 และมีร้านขายอาหาร กาแฟ และสุราขนาดเล็กร้อยละ 79 สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงสภาพของชนบทโดยทั่วไป ซึ่งจะต้องมีสิ่งเหล่านี้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนเพื่อการบริโภค ซึ่งไม่แตกต่างจากชุมชนชนบทในจังหวัดอื่น ๆ ส่วนร้านตัดผมชายและร้านเสริมสวยมีประมาณร้อยละ 40 ร้านตัดเสื้อหญิงร้อยละ 38 ร้านขายอาหารขนาดกลางร้อยละ 23 ส่วน item ที่มีประมาณร้อยละ 10 ได้แก่ ร้านขายของชำขนาดใหญ่ ร้านตัดเสื้อชาย ร้านขายยา ตลาดถาวร และหมู่บ้านจัดสรร ส่วน item อื่น ๆ ที่เหลือ (ดูจากตารางที่ 6.5) มีไม่ถึงร้อยละ 10

เมื่อนำ item ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในด้านการบริโภคสินค้าและบริการไปเข้าสเกล จะเห็นว่ามี item เป็นจำนวนถึง 22 หัวข้อ และตามหลักของ Guttman Scaling จะต้องตัด item มีน้อยกว่าร้อยละ 10 ออกทั้งหมด จึงมีถึง 11 หัวข้อ ที่ถูกตัดออกไปในครั้งแรก ถึงแม้จะถูกตัดออก แต่ item เหล่านี้ ก็แสดงให้เห็นซึ่งความซับซ้อนของชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรีที่ซับซ้อนมาก และในอนาคตอาจจะมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้น โดยจะมี item เหล่านี้เพิ่มขึ้น เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ตัวแทนจำหน่าย รถยนต์ บริษัทประกันชีวิต คลีนิค ร้านขายเฟอร์นิเจอร์ ร้ายขายวัสดุก่อสร้าง โรงฆ่าสัตว์ ร้านขายทอง โรงภาพยนต์ และการติดตลาดชั่วคราว ดังนั้นจึงเหลือ item ที่นำไปศึกษาสเกลเพียง 11 หัวข้อ เมื่อทำการวิเคราะห์ถูกตัดออกอีก 3 item ผลของการวิเคราะห์แสดงโดยตารางที่ 6.6

ผลของการศึกษาโดยสเกลให้ค่า Coefficient ที่ต้องการและสามารถยอมรับได้ โดยนำมาเรียงลำดับตามความซับซ้อนของโครงสร้างของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจในเชิงการบริโภคของชุมชนชนบท จากระดับพื้นฐานไปสู่ความก้าวหน้าหรือความซับซ้อนขึ้น คือจากร้านขายอาหาร กาแฟขนาดเล็ก ร้านเสริมสวย ร้านตัดผมชาย ร้านตัดเสื้อสตรี ร้านขายอาหารขนาดกลาง ร้านตัดเสื้อชาย ตลาดถาวร และร้านขายยา 4 ประเภทแรกดังกล่าว จะพบได้โดยทั่วไปในชุมชนชนบททั้งของจังหวัดชลบุรี และชนบทโดยทั่วไปของประเทศไทย โดยเฉพาะร้านอาหาร กาแฟขนาดเล็กนี้จะเป็นหัวข้อพื้นฐานที่สุดของชุมชนชนในด้านการบริโภค ส่วนร้านอาหารขนาดกลางจะพบในชุมชนชนบทที่มีความเจริญมากกว่า และ

ตารางที่ 6.5 แสดงร้อยละของหัวข้อ (item) การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ (ด้านการบริโภค) ในชุมชนชนบทจังหวัดชลบุรี

หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละของหมู่บ้าน
ร้านขายอาหาร กาแฟ สุรา ขนาดเล็ก	50	79.3
ร้านขายอาหาร กาแฟ สุรา ขนาดกลาง	15	23.8
ภัตตาคาร สวนอาหาร	4	6.3
ร้านขายของชำขนาดเล็ก	54	85.7
ร้านขายของชำขนาดใหญ่	8	12.7
ร้านตัดผมชาย	26	41.3
ร้านเสริมสวย	31	49.2
ร้านตัดเสื้อชาย	12	19.0
ร้านตัดเสื้อหญิง	24	38.0
ร้านขายทอง	1	1.6
ร้านขายยา	9	14.3
คลีนิค	6	9.5
ร้านขายเฟอร์นิเจอร์	3	4.8
ร้านขายวัสดุก่อสร้าง	6	9.5
ตัวแทนจำหน่ายรถยนต์	5	7.9
บริษัทประกันชีวิต	2	3.2
โรงแรม บังกาโล	4	6.3
โรงภาพยนตร์	1	1.6
การติดตลาดชั่วคราว	5	7.9
ตลาดถาวร	11	17.4
โรงฆ่าสัตว์	6	9.5
หมู่บ้านจัดสรร	8	12.7

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อยู่ใน ลำดับขั้นสเกลที่ 5 ซึ่งพบมากพอสมควร item ที่แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ของเศรษฐกิจทางด้านการบริโภค ก็คือ ชุมชนชนบทมีร้านตัดเสื้อชาย ตลาดถาวร และร้านขายยา ซึ่งส่วนมากจะเป็นร้านขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ ทั้ง 3 items แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีว่าชุมชนมีการพัฒนาเข้าสู่ลักษณะชุมชนเมือง ซึ่งในการศึกษานี้พบโดยทั่วไป ความซับซ้อนที่เกิดขึ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของชาวชนบท และมีความต้องการบริโภคสินค้าและบริการบางประเภท ซึ่งแต่เดิมจำเป็นต้องไปซื้อหาในเขตเมืองเช่นในตัวจังหวัดหรือตัวอำเภอ ก็สามารถจัดหาได้ภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ อาจกล่าวได้ว่า การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนชนบทในด้านการบริโภคนั้น การเปลี่ยนแปลงในจังหวัดชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาของ ดารณี ถวิลนิพัฒน์กุล ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสุพรรณบุรี และมีแนวโน้มว่าในอนาคตชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี จะมีความซับซ้อนทางด้านการบริโภคเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากหัวข้อบางหัวข้อในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งต้องตัดออกในตอนแรกนั้นคาดว่าจะมีมากขึ้นจนสามารถนำมาเข้าสเกลเพื่อทำการศึกษาได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.6 สรุปผลของสเกล Guttman ในด้านการบริโภคสินค้าและบริการ

ลำดับขั้นสเกล	หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้านในขั้นสเกลนี้	ร้อยละสะสม
8	ร้านขายยา	2	3.17
7	ตลาดถาวร	4	9.52
6	ร้านตัดเสื้อชาย	2	12.70
5	ร้านขายอาหารขนาดกลาง	8	25.24
4	ร้านตัดเสื้อสตรี	10	41.27
3	ร้านตัดผมชาย	4	47.62
2	ร้านเสริมสวย	4	53.97
1	ร้านขายอาหารขนาดเล็ก	22	88.89
0		7	100.00

N = 63

COEFFICIENT OF REPRODUCIBILITY = .90

COEFFICIENT OF SCALABILITY = .64

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านสังคม

การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านสังคมของชุมชนชนบทสามารถศึกษาได้จากหน้าที่และความชำนาญพิเศษของชุมชนที่กระจายออกไปอันเกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษาความสัมพันธ์หรือแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกัน รูปแบบของค่านิยม และความผาสุกหรือการกินดีอยู่ดีของชาวชนบท ซึ่งมีสิ่งที่แสดงให้เห็นได้จากสิ่งของ เหตุการณ์ กิจกรรม หรือสถาบันอันเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ระเบียบสังคม การควบคุมทางสังคม การมีส่วนร่วมในสังคม และการช่วยเหลือ

เกื้อกูลกันระหว่างสมาชิกของชุมชน ผลของการศึกษาหัวข้อต่าง ๆ ที่แสดงถึงการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านสังคม ดังตารางที่ 6.7

ตารางที่ 6.7 แสดงร้อยละของหัวข้อ (item) การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี

หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละของหมู่บ้าน
โรงพยาบาล	1	1.6
โรงเรียนประถม	32	50.8
โรงเรียนมัธยม	2	3.2
สูงกว่ามัธยม	1	1.6
บ่อน้ำสาธารณะ	44	69.8
น้ำประปา	10	15.9
ไฟฟ้า	58	92.1
โทรศัพท์	12	19.0
สถานีอนามัย	17	26.9
ที่อ่านหนังสือพิมพ์ของหมู่บ้าน	16	25.6
กลุ่มแม่บ้าน	23	36.5
กลุ่มเยาวชน	8	12.7
กลุ่มชาวนา	15	23.8
กลุ่มพืชไร่	5	7.9
กลุ่มอาชีพอื่น ๆ	8	12.7
กลุ่มสหกรณ์	14	22.2

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 6.7 พบว่า ชุมชนชนบทมีสาธารณูปโภคในเรื่องไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 92 บ่อน้ำสาธารณะที่ยังคงใช้ประโยชน์อยู่ร้อยละ 69 มีโรงเรียนประถมศึกษาร้อยละ 50 กลุ่มแม่บ้านร้อยละ 36 เท่านั้น ส่วนที่มีประมาณร้อยละ 20 ได้แก่ สถานีอนามัย ที่อ่านหนังสือพิมพ์ของหมู่บ้าน กลุ่มชาวนา กลุ่มสหกรณ์ และที่ประมาณร้อยละ 10 ได้แก่ โทรทัศน์ น้ำประปา กลุ่มเยาวชน และกลุ่มอาชีพอื่น หัวข้อที่เหลือมีอยู่ในชุมชนน้อยกว่าร้อยละ 10 ได้แก่ กลุ่มพืชไร่ โรงเรียนมัธยม และสูงกว่ามัธยม และโรงพยาบาล จะเห็นได้ว่า การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีอยู่ในระดับต่ำ แต่มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นจำนวนมากเป็นกลุ่มที่รวมกัน ที่มีวัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ และมีโรงพยาบาล โรงเรียนมัธยม และสูงกว่ามัธยม ที่ชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เมื่อนำ item ทั้ง 16 item ทำการศึกษาสเกล ปรากฏว่าในครั้งแรกได้ตัด item ที่มีอยู่น้อยกว่าร้อยละ 10 ออก ได้แก่ โรงพยาบาล สถานศึกษาที่สูงกว่ามัธยม โรงเรียนมัธยม และกลุ่มพืชไร่ และตัด item ที่มีอยู่มากกว่าร้อยละ 90 ออก ได้แก่ ไฟฟ้า จึงเหลือหัวข้อที่ทำการศึกษาโดยผ่านสเกล 11 หัวข้อ และผลจากการศึกษาเหลือหัวข้อที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนทางด้านสังคมเพียง 3 หัวข้อ คือ น้ำประปา โทรศัพท์ และบ่อน้ำสาธารณะ โดยได้ค่า C.R. เท่ากับ .92 และ C.S. เท่ากับ .68 และต่อไปในอนาคตจะมีกลุ่มเยาวชน ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อน (ดูตารางภาคผนวก ช) ทางด้านสังคมของชุมชนชนบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.8 สรุปผลของสเกล Guttman ในด้านการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม

ลำดับขั้นสเกล	หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้านในขั้นสเกลนี้	ร้อยละสะสม
3	น้ำประปา	4	6.35
2	โทรศัพท์	10	22.22
1	บ่อน้ำสาธารณะ	33	74.60
0		16	100.00

N = 63

COEFFICIENT OF REPRODUCIBILITY = .92

COEFFICIENT OF SCALABILITY = .68

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ของชุมชนชนบททางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชนบทนั้น ในจังหวัดชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าทางด้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการที่รัฐได้พัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการอำนวยความสะดวกกับการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนชนบทของชลบุรีมีความเจริญมาก แต่โดยหลักของการพัฒนาแล้วควรจะทำการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจควบคู่กันไปกับทางด้านสังคม เพราะจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและไม่ประสบปัญหาทางด้านความเจริญทางด้านจิตใจพัฒนาไม่ทันกับการพัฒนาทางด้านวัตถุ

การผสมผสานทางด้านสังคม

การผสมผสานทางสังคมของชุมชนชนบทในที่นี้จะหมายถึง แรงที่ประสานส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกหรือองค์กรของชุมชนเข้าด้วยกัน แรงนี้อาจจะสังเกตได้จากการมีอยู่ของสิ่งของ เหตุการณ์ ประชามติ กิจกรรม และสถาบันที่เป็นกลไกที่ทำให้เกิดแรงประสานกันในชุมชน โดยที่การผสมผสานทางสังคมของชุมชนจะเปลี่ยนแปลงจากแบบไม่เป็นทางการไปสู่แบบที่เป็นทางการ เมื่อชุมชนนั้นมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนหรือความเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ดังนั้นในที่นี้กลไกที่ต้องการศึกษาจึงเป็นกลไกของการผสมผสานกันอย่างเป็นทางการเท่านั้น เพราะเป็นสิ่งที่จะชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนอีกกระบวนการหนึ่งนอกเหนือจากกระบวนการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้ทำการศึกษาไปแล้วข้างต้น

การศึกษาการผสมผสานกันทางสังคมของชุมชนอย่างเป็นทางการของชุมชนชนบทในชลบุรี แสดงให้เห็นจากตารางที่ 6.9 อาจกล่าวได้ว่าชุมชนชนบทของชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนค่อนข้างสูง โดยจากตารางดังกล่าวข้างต้นชุมชนมีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านถึงร้อยละ 93 และมีการทำงานพัฒนาชุมชนซึ่งหมายถึงงานพัฒนาที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านอันเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนถึงร้อยละ 90 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นในด้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนว่าประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจกันดีในการทำงานพัฒนา กลุ่มอาสาสมัครเพื่อรักษาความปลอดภัย ได้แก่ ไทยอาสาป้องกันชาติ อาสาสมัครรักษาดินแดนมีร้อยละ 66 คณะกรรมการโรงเรียน ร้อยละ 63 กลุ่มลูกเสือชาวบ้านร้อยละ 61 คณะกรรมการวัดร้อยละ 60 มีการประชุมลูกบ้าน (มากกว่า 6 ครั้ง/ปี) ร้อยละ 42 และมีกลุ่มอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาหมู่บ้านได้แก่ กลุ่มสตรีอาสา กลุ่ม อ.ส.ม. มีอยู่ร้อยละ 22

ตารางที่ 6.9 แสดงร้อยละของหัวข้อการผสมผสานกันอย่างเป็นทางการของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี

หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละของหมู่บ้าน
งานพัฒนาชุมชน	57	90.5
การประชุมลูกบ้าน (มากกว่า 6 ครั้ง/ปี)	27	42.9
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน	59	93.7
คณะกรรมการโรงเรียน	40	63.5
คณะกรรมการวัด	38	60.3
กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน	39	61.9
กลุ่มอาสาสมัครเพื่อรักษาความปลอดภัย	42	66.7
กลุ่มอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน	14	22.2

ผลของการศึกษาสเกลโดยการนำหัวข้อที่แสดงการผสมผสานอย่างเป็นทางการทั้ง 8 หัวข้อ ปรากฏว่ามีหัวข้อซึ่งได้ค่า C.R. และ C.S. เป็นที่ยอมรับได้ 4 หัวข้อ (ตารางที่ 6.10) โดยมีการประชุมลูกบ้านมากกว่า 6 ครั้ง/ปี เป็นการเข้าสู่การผสมผสานกันทางสังคมอย่างเป็นทางการมากที่สุด ลักษณะนี้แสดงให้เห็นว่า ในการประชุมลูกบ้านมากกว่า 6 ครั้งต่อปีนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชาวชนบทหรือที่เรียกว่าลูกบ้านเป็นอย่างสูง ถึงแม้ว่าการประชุมลูกบ้านจะเป็นการดีที่จะชี้แจงข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน รับฟังปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน แต่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมในบางฤดูกาลก็ต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะมีการนำเครื่องจักรกลมาใช้ประกอบก็ตาม ทำให้ชาวชนบทไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมประชุมได้บ่อยครั้งเท่าที่ควร การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการรองลงมาคือ คณะกรรมการโรงเรียน งานพัฒนาชุมชนของหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น โดยทั่วไปแล้วมีพื้นฐานของการ

เปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมในด้านการผสมผสานกันทางสังคมอย่างเป็นทางการค่อนข้างดี เพราะแต่ละหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่จะเป็นแรงกระตุ้น หรือเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาหมู่บ้านของตน

ตารางที่ 6.10 สรุปผลของสเกล Guttman ในด้านการผสมผสานอย่างเป็นทางการ

ลำดับขั้นสเกล	หัวข้อ (item)	จำนวนหมู่บ้านในขั้นสเกลนี้	ร้อยละสะสม
4	การประชุมลูกบ้านมากกว่า 6 ครั้ง/ปี	18	28.57
3	คณะกรรมการโรงเรียน	27	71.43
2	งานพัฒนาชุมชน	13	92.06
1	คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน	4	98.41
0		1	100.00

N = 63

COEFFICIENT OF REPRODUCIBILITY = .90

COEFFICIENT OF SCALABILITY = .60

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถึงแม้ว่าชุมชนชนบทจะมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนมากขึ้น แรงที่ประสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกันจะเป็นทางการมากขึ้น เห็นได้จากการรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อประกอบกิจกรรมอย่างเช่นกลุ่มสตรีอาสา อาสาสมัครพัฒนาหมู่บ้าน (อ.ส ม) กลุ่ม ท.ส.ป.ช. อาสารักษาดินแดน ฯลฯ เหล่านี้ ขณะเดียวกันการผสมผสานกันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการภายในหมู่บ้านก็ยังมีอยู่ เพราะความเชื่อถือ ขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิม และความเป็นพุทธ-ศาสนิกชนของชาวชนบทยังคงดำรงอยู่ แต่การผสมผสานทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของชุมชนว่า มีการพัฒนาหรือเข้าสู่ความซับซ้อนได้ เพราะเป็นแนวโน้มเดิม แต่ในที่นี้ได้นำหัวข้อที่แสดงถึงการผสมผสานกันอย่างไม่เป็นทางการเข้าศึกษา โดยผ่าน Guttman Scaling ด้วย เพื่อนำมาอธิบายความเข้มหรือความมากน้อยที่แตกต่างกันของการผสมผสานอย่างไม่เป็นทางการในชุมชน แสดงให้เห็นถึงความพยายามของสมาชิกของชุมชน ในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสามัคคี ร่วมมือกันในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ เป็นเรื่องของความรู้สึกความพอใจที่จะปฏิบัติตามความเชื่อถือดั้งเดิม ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะปรากฏให้เห็นในชุมชนชนบทที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าชุมชนที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และจากแนวความคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาในตอนแรก เมื่อชุมชนชนบทมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ และสังคมเพิ่มมากขึ้น การผสมผสานกันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการจะเริ่มลดลงและในขณะเดียวกันจะมีรูปแบบของการผสมผสานที่เป็นทางการมากขึ้นอย่างไรก็ตามจากการศึกษาครั้งนี้ชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรีก็ยังคงมีรูปแบบที่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น สิ่งของ กิจกรรม เหตุการณ์ หรือสถาบันที่แสดง หรือบ่งชี้ให้เห็นถึงการผสมผสานกันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการในระดับที่แตกต่างกันไปในแต่ละหมู่บ้าน ดังตารางที่แสดงถึงหัวข้อที่แสดงถึงการผสมผสานกันอย่างไม่เป็นทางการในตารางที่ 6.11

ตารางที่ 6.11 แสดงร้อยละของหัวข้อการผสมผสานกันอย่างไม่เป็นทางการของชุมชนชนบท จังหวัดชลบุรี

หัวข้อ (ITEM)	จำนวนหมู่บ้าน	ร้อยละของหมู่บ้าน
ศูนย์กลางการปะทะสัมพันธ์ (ลานวัด บ้านผู้ใหญ่บ้าน)	54	85.7
ศูนย์กลางการพบปะพิเศษ	4	6.3
เทศกาลประจำปี	27	42.9
การเคารพนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์	27	42.9
วัดหรือโบสถ์ มัสยิด ศาลเจ้า ฯลฯ	33	52.4
การเก็บเกี่ยวในฤดูเก็บเกี่ยวพืชผล	40	63.5

จากตารางที่ 6.11 แสดงว่ามีศูนย์กลางของการปะทะสัมพันธ์ที่ชาวชนบทใช้เป็นแหล่งพบปะอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ที่ลานวัด บ้านผู้ใหญ่บ้าน โรงเรียน ฯลฯ มากที่สุดถึงร้อยละ 35 รองลงมา คือ การเก็บเกี่ยวพืชผลในฤดูเก็บเกี่ยวซึ่งหมายถึงการช่วยเหลือกันเพื่อทำกิจกรรมนี้ระหว่างเพื่อนบ้านและญาติ มีอยู่ร้อยละ 63 สาเหตุที่ยังคงมีลักษณะนี้คงอยู่เพราะจังหวัดชลบุรีนั้นปัจจุบันยังคงมีประเพณีซึ่งให้ความสำคัญของการทำนาโดยวิธีการดั้งเดิม คือการใช้แรงงานสัตว์โดยเฉพาะควาย จึงมีประเพณีวิ่งควายจัดขึ้นทุกปี ทำให้ชาวชนบทรู้สึกผูกพันอยู่กับการผลิตที่แต่ละคนต้องช่วยเหลือกันอยู่ ประกอบกับรัฐบาลได้สนับสนุนให้ชุมชนชนบทที่มีการทำนาทำไร่ได้มีการช่วยเหลือในเรื่องการลงแขก หรือเอาแรงเพื่อประหยัดการลงทุนและเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในเกิดขึ้น แนวโน้มของสิ่งเหล่านี้จึงอาจจะเพิ่มขึ้น และโดยเฉพาะถ้าราคาผลผลิตยังคงตกต่ำ เกษตรกรเหล่านี้จะยิ่งไม่สามารถมีเงิน เพื่อซื้อเครื่องจักรกลมาใช้ในการประกอบอาชีพได้ และหัวข้อต่อมา คือ ชุมชนชนบทเหล่านี้มีวัด หรือโบสถ์ศาลเจ้า โบสถ์คริสต์ มัสยิด และสำนักสงฆ์ร้อยละ 52 และมีการจัดเทศกาลประจำปีต่าง ๆ

ตลอดจนการแสดงความเคารพนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สิ่งของ หรือสิ่งอื่น ๆ ร้อยละ 42 เท่ากัน ที่มีน้อยที่สุดคือศูนย์กลางการพบปะพิเศษ เช่น ศาลาประชาคม เพียงร้อยละ 6 เท่านั้น

ผลของการศึกษาสเกลในด้านการผสมผสานอย่างไม่เป็นทางการสรุปได้ดังตารางที่ 5.12 ปรากฏว่าได้ค่า c.r ต่ำกว่าระดับที่จะยอมรับคือ .09 แต่ก็ถือว่าใช้ได้เพราะค่า c.s ที่ได้เท่ากับ .63 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะหัวข้อเหล่านี้ยากเกินไปที่จะเข้าสเกลได้ เพราะหัวข้อเหล่านี้อาจจะกำลังหมดไป เช่น เทศกาลประจำปีบางอย่าง ศูนย์กลางการพบปะพิเศษโดยที่ชาวชนบทจะไปรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเป็นทางการแทน

ตารางที่ 6.12 สรุปผลของสเกล Guttman ในด้านการผสมผสานอย่างไม่เป็นทางการ

ลำดับขั้นสเกล	หัวข้อ(item)	จำนวนของหมู่บ้านในขั้นสเกลนี้	ร้อยละสะสม
4	ศูนย์กลางพบปะพิเศษ	2	3.17
3	เทศกาลประจำปี	16	23.57
2	วัดหรือโบสถ์	23	65.08
1	ศูนย์กลางพบปะทั่วไป	16	90.48
0		6	100.00

N = 63

COEFFICIENT OF REPRODUCIBILITY = .89

COEFFICIENT OF SCALABILITY = .63

จากตารางนี้มีหัวข้อที่แสดงให้เห็นถึง การผสมผสานทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการ 4 อย่าง โดยเรียงลำดับจากที่พบทั่วไปถึงที่มีจำนวนน้อย ดังนี้ คือศูนย์กลางการพบปะโดยทั่วไป ซึ่งจะพบได้ทั่วไปในชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรี หัวข้อต่อไปคือ วัดหรือโบสถ์ สำนักสงฆ์ ศาลเจ้า โบสถ์คริสต์ และมัสยิด ในข้อนี้ถึงแม้ว่าจะต้องใช้ความเป็นไปได้อย่างสูงจึงจะมีหัวข้อนี้ แต่ในจังหวัดชลบุรีนั้นเป็นเช่นนี้เพราะการนับถือศาสนา ลัทธิ และความเชื่อที่แตกต่างกันไป ประชากรประกอบด้วยชาวพุทธ ชาวจีน คริสต์ อิสลาม ทำให้มีสิ่งก่อสร้างประเภทนี้เป็นจำนวนมากและพบได้ทั่วไป หัวข้อถัดไปคือเทศกาลประจำปี ได้แก่ การทำบุญวันตรุษ สงกรานต์ กฐิน การกินเจ เข้าพรรษา และวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา ประเพณีเหล่านั้นนับวันจะลดความสำคัญลง ดังจะเห็นได้จากความยากที่จะมีเทศกาลเหล่านี้ หัวข้อตัวสุดท้าย ได้แก่ ศูนย์กลางการพบปะพิเศษซึ่งพบยากมากในชุมชนชนบทในชลบุรี หัวข้อที่แสดงถึงการผสมผสานทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการนี้ อาจสรุปได้ว่า เป็นสิ่งที่ปรากฏเป็นพื้นฐานโดยทั่วไปของชุมชนชนบท แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของโครงสร้างสังคมในด้านการผสมผสานทางสังคมเมื่อชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นชุมชนจึงต้องสร้างกลไกการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการขึ้น การศึกษาในส่วนต่อไปจึงไม่นำการผสมผสานทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการเข้ามาพิจารณาด้วย

สรุปการวิเคราะห์รูปแบบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมในเรื่องของการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และการผสมผสานกันทางสังคมของชุมชน ได้ผลที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนชนบทของไทยในจังหวัดชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนที่เป็นทิศทางตรง ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไปเข้าสู่ลักษณะชุมชนที่มีความซับซ้อนหรือมีการพัฒนาขึ้น ถึงแม้ว่า แต่ละหมู่บ้านจะมีการพัฒนาในระดับที่ไม่เท่ากันก็ตาม แต่ก็เป็นเสมือนสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความตั้งใจของรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาให้ชาวชนบทมีการกินดีอยู่ดีได้รับการบริการในด้านความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่รัฐจะต้องจัดหาให้ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน จากการพัฒนาที่เกิดขึ้นทำให้สามารถมองเห็นการกระจายผลผลิต และการบริโภคสินค้าและบริการภายในชุมชน เช่น การพัฒนาเทคนิคใหม่ ๆ และเครื่องมือในการผลิต การใช้พาหนะเช่น รถบรรทุกเล็ก บรรทุกใหญ่ในการกระจายสินค้าและผลผลิต มีปั๊มน้ำมัน มีอาชีพต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายในชุมชนเพื่อสนองความต้องการของชาวชนบทที่เพิ่มมากขึ้น ทางด้านสังคมได้แก่การมีศูนย์กลางการบริการ

ของรัฐเพิ่มมากขึ้นในชุมชน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล สถานีอนามัย ตลอดจนสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มอาชีพกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ แต่การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจค่อนข้างสูงหรือซับซ้อนมากกว่าทางด้านสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษาโดยผ่านสเกลแล้วทางด้านสังคมมีเพียงบ่อน้ำสาธารณะที่ยังใช้ประโยชน์อยู่ น้ำประปา โทรศัพท์ เท่านั้นที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเมื่อการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเพิ่มมากขึ้นหรือซับซ้อนขึ้นก็ย่อมต้องการกลไกใหม่ที่จะประสานส่วนต่าง ๆ ของชุมชนเข้าด้วยกัน ซึ่งจะเป็นกลไกที่เป็นทางการดังนั้นจึงพบว่า การผสมผสานกันทางสังคมของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนี้ มีความเป็นทางการเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกัน การผสมผสานกันทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการที่จะลดลงแต่ก็ยังคงมีอยู่เช่น วัดก็ยังคงเป็นศูนย์กลางของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอยู่เช่นเดิม ถึงแม้ว่าชุมชนจะมีความเจริญขึ้นหรือได้รับการพัฒนาขึ้นก็ตาม

<u>ความสัมพันธ์ระหว่างระดับของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมกับพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน</u>

จากผลการศึกษาสเกลทางด้านการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจจะประกอบด้วย หัวข้อ ในด้านการผลิต 5 หัวข้อ ด้านการกระจายผลผลิต 5 หัวข้อ และด้านการบริโภค 8 หัวข้อ ส่วนการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมมีเพียง 3 หัวข้อเท่านั้นและผลของสเกลของการผสมผสานกันทางสังคมอย่างเป็นทางการ 4 หัวข้อ การศึกษาในส่วนนี้จะไม่นำเอาการผสมผสานทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการเข้ามาศึกษาด้วย ทั้งนี้เพราะต้องการแสดงให้เห็นถึงระดับของความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ศึกษา ซึ่งผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 6.13

ระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ จะแบ่งเป็นด้านการผลิต การกระจายผลผลิตและการบริโภคเช่นเดิม ระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจในเชิงการผลิต พบว่า โดยส่วนรวมแล้วการผลิตของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น มีความซับซ้อนของโครงสร้างค่อนข้างสูง คือส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับ 3 ถึงระดับ 5

ตารางที่ 6.13 แสดงระยะทางเวลาและระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่และการผสมผสานกันทางสังคม

กรณีที่	V77 (กม.)	V79 (นาที)	V78 (กม.)	V80 (นาที)	CPROCH	CDISCH	CCONCH	CHODIF	CFORMA
1	2	5	2	5	0	3	5	3	3
2	18	25	18,	25	0	1	8	2	3
3	5	15	5	15	0	0	6	3	1
4	7	15	7	15	4	5	4	2	2
5	5	15	5	15	4	3	5	1	4
6	6	10	6	10	3	4	2	3	2
7	8	10	8	10	4	4	4	2	3
8	6	20	6	20	5	3	7	2	3
9	7	20	7	20	2	2	1	1	4
10	10	20	10	20	1	1	1	0	3
11	14	20	14	20	3	1	1	1	4
12	10	10	10	10	3	2	1	1	2
13	9	30	31	90	3	4	3	1	2
14	5	20	29	45	5	4	6	0	4
15	22	30	46	60	4	1	1	0	3
16	28	90	50	150	3	2	1	0	3
17	3	15	25	30	2	1	1	1	3
18	3	10	30	60	3	2	1	0	3
19	2	15	24	45	5	2	4	1	2
20	5	20	27	60	4	2	1	1	4
21	13	20	34	60	3	2	1	0	4
22	12	20	36	30	4	2	0	1	4
23	4	15	18	30	4	2	0	1	4
24	12	15	36	60	4	4	7	1	4
25	7	20	28	60	4	2	1	1	3
26	18	45	40	75	4	1	1	0	3
27	10	20	32	60	5	2	1	1	4
28	15	15	20	60	3	2	1	0	1
29	6	20	28	60	4	4	5	1	3
30	6	10	28	45	4	3	3	1	4
31	20	30	40	70	5	2	2	0	4
32	1	5	20	60	5	3	5	1	3

ตารางที่ 6.13 แสดงระยะทางเวลาและระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่และการผสมผสานกันทางสังคม

กรณีที่	V77 (กม.)	V79 (นาที)	V78 (กม.)	V80 (นาที)	CPROCH	CDISCH	CCONCH	CHODIF	CFORMA
33	12	30	23	45	4	2	0	0	2
34	11	50	20	60	2	2	1	1	3
35	10	20	15	30	4	2	1	1	2
36	3	5	28	60	4	1	2	1	2
37	7	30	19	60	3	2	4	2	0
38	4	20	24	30	4	2	0	1	3
39	7	20	29	60	4	2	0	1	2
40	3	15	15	30	2	1	2	1	1
41	6	20	18	45	3	0	0	1	1
42	16	25	28	45	5	5	7	2	2
43	9	30	22	60	3	3	5	0	3
44	8	25	60	60	2	4	5	2	3
45	20	120	70	150	1	2	4	0	4
46	7	10	26	30	4	3	4	2	3
47	5	10	30	40	4	2	1	2	3
48	7	30	28	45	4	2	1	1	3
49	15	40	40	90	3	4	7	0	4
50	15	30	40	60	4	2	1	0	2
51	24	30	50	60	2	2	4	1	3
52	3	15	46	25	4	2	1	1	4
53	6	15	50	60	4	2	0	1	4
54	17	30	58	70	1	2	4	1	4
55	22	60	70	90	3	1	1	1	3
56	9	15	53	60	3	3	4	1	3
57	10	20	74	75	4	2	4	1	3
58	23	20	60	90	4	3	5	1	4
59	8	20	88	120	4	2	3	3	3
60	11	25	70	90	3	5	8	2	3
61	19	60	66	120	4	2	3	0	3
62	14	30	44	60	3	3	5	0	2
63	22	60	70	150	3	3	1	1	2

(แผนที่ 6.1) แต่มีบางกลุ่มที่ไม่มีความซับซ้อนทางด้านการผลิต (เชิงเกษตรกรรม) เลย ก็คือกลุ่มตัวอย่าง 3 หมู่บ้านซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองชลบุรีและอยู่ในเขตสุขาภิบาลที่ประชาชนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่อาชีพเกษตรเป็นอันดับหนึ่ง หมู่บ้านที่มีโครงสร้างการผลิตในระดับ 1 อันเป็นลักษณะพื้นฐานในด้านนี้คือ การใช้ปุ๋ยเคมีแต่เพียงอย่างเดียวมีจำนวน 3 หมู่บ้านในอำเภอบางละมุง อำเภอหนองใหญ่ และหมู่บ้านในอำเภอเมืองชลบุรีตอนเหนือ ส่วนหมู่บ้านที่มีระดับการผลิตในระดับ 2 มีจำนวน 6 หมู่บ้านกระจายกันออกไปตามอำเภอต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นหมู่บ้านที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและใช้ยาฆ่าแมลงควบคู่กันไป เมื่อเป็นเช่นนี้สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมทางด้านการผลิตของชุมชนชนบทอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเพราะอยู่ในระดับ 3 ขึ้นไปส่วนใหญ่ซึ่งจะมีการจ้างแรงงานมาใช้ในการทำการผลิต ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพของพื้นที่เพาะปลูกของจังหวัดชลบุรีปัจจุบันนี้ เกษตรกรหันมาทำไร่มากกว่าทำนาโดยเฉพาะการทำไร่มันสำปะหลังซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 70.28 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด รองลงมาคืออ้อยน้ำตาลซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46.14 ในขณะที่การทำนาข้าวมีเพียงร้อยละ 19.27 ของพื้นที่เกษตรทั้งหมดและในการทำไร่นั้นต้องอาศัยแรงงานเป็นจำนวนมากในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตและในช่วงเพาะปลูก ดังนั้นแรงงานในพื้นที่จึงไม่เพียงพอ และมีการจ้างแรงงานที่อพยพมาจากภาคอื่น โดยแรงงานเหล่านี้จะตั้งบ้านเรือนชั่วคราวในพื้นที่ไร่นาดังจะเห็นได้ทั่วไป นอกจากการจ้างแรงงานแล้วก็มีการนำเครื่องจักรกลมาใช้ในการทำนาทำไร่เช่นกัน ในการทำไร่จะเป็นการทำไร่ขนาดใหญ่ การเตรียมพื้นที่ก่อนการเพาะปลูกจึงต้องอาศัยรถไถเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการทำนาก็เช่นกัน ถึงแม้ว่า ในหัวข้อของการใช้เครื่องจักรกลในการทำนาทำไร่จะมีจำนวนหมู่บ้านถึง 27 หมู่บ้านแต่ระดับของความซับซ้อนนี้คือ ระดับที่ 4 ทั้งนี้เพราะการใช้เครื่องจักรกลในการทำการเพาะปลูกนั้นต้องใช้เงินทุนสูง จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนของโครงสร้างการผลิตของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรี และระดับความซับซ้อนทางด้านการผลิตที่สูงสุดก็คือ ชุมชนชนบทมีโรงสีข้าวขนาดกลาง (สีได้วันละประมาณ 4-6 เกวียน) โรงสีข้าวนี้พบมากในอำเภอพานทองและอำเภอพนัสนิคมเพราะพื้นที่นี้ประชากรส่วนใหญ่ทำนาเป็นอาชีพหลัก และเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัดและมีเนื้อที่ชลประทานมากที่สุด ทั้ง 2 อำเภอนี้มีหมู่บ้านที่มีระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ด้านการผลิตสูง คือมีครบทั้ง 5 หัวข้อ ได้แก่ การใช้ปุ๋ยเคมีการใช้ยาฆ่าแมลง การจ้างแรงงาน การใช้เครื่องจักรกลในการทำนาทำไร่ และ

พลสมุทกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

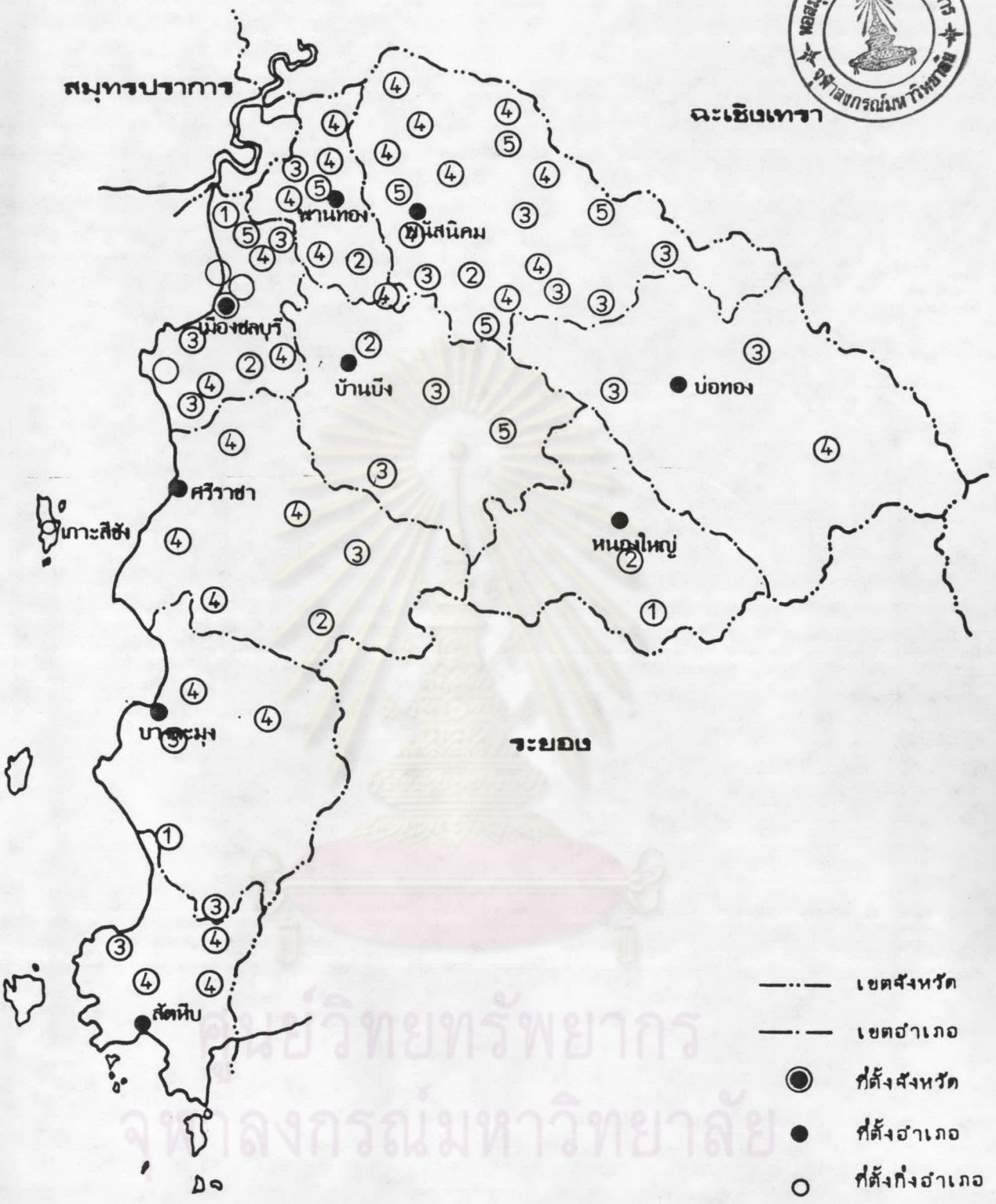

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ (ด้านการผลิต)

สัญลักษณ์
- ○ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 0
- ① หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 1
- ② หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 2
- ③ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 3
- ④ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 4
- ⑤ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 5

ที่มา

แผนที่ 6.1

5 0 5 10 15 กม.

การมีโรงสีข้าวขนาดกลาง หรือมีระดับ 4 เป็นส่วนใหญ่ คือมี 4 หัวข้อใน 5 หัวข้อดังกล่าวนี้ ในอำเภอบ่อทอง บ้านบึง ศรีราชา บางละมุง และสัตหีบนั้น ส่วนใหญ่จะมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ด้านการผลิตอยู่ในระดับ 3 และระดับ 4 ขณะที่อำเภอหนองใหญ่เริ่มเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจึงอยู่ในระดับ 1 และระดับ 2 ที่เป็นเช่นนี้เพราะพื้นที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดมากการเข้าถึงยาก ส่วนอำเภอเมืองชลบุรีนั้นระดับโครงสร้างการผลิตมีตั้งแต่ 0 ถึง 5 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันในด้านอาชีพมากเพราะพื้นที่นี้มีความเจริญสูง ประชาชนจึงมีความหลากหลายมีทั้งอาชีพรับราชการ ค้าขาย รับจ้าง เกษตรกร และมีแนวโน้มว่าอาชีพเกษตรจะลดลงมีอาชีพอื่นเช่น บริการ ค้าขาย ฯลฯ แทนอาชีพเดิม

ในด้านการกระจายผลผลิตของชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีจากการศึกษาพบว่าระดับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกระจายผลผลิตอยู่ในระดับ 1 และระดับ 2 ส่วนใหญ่ (ตารางที่ 6.13) ซึ่งแสดงว่าการขนถ่ายพืชผลและสินค้าเกษตรจะใช้รถบรรทุกเล็กเป็นพื้นฐาน และการกระจายผลผลิตที่สำคัญของชุมชนจะใช้รถบรรทุกใหญ่เพื่อขนถ่ายพืชไร่ ทั้งนี้เพราะปริมาณของพืชไร่เช่น อ้อยน้ำตาล มันสำปะหลัง ข้าวโพด ข้าว จะขนถ่ายคราวละมาก ๆ ดังจะเห็นได้จากแผนที่ 6.2 มีการใช้รถบรรทุกใหญ่กระจายไปทุกอำเภอที่ทำการศึกษา สิ่งที่ตามมาก็คือ ชุมชนชนบทเหล่านี้จะมีร้านซ่อมรถยนต์ ซ่อมรถบรรทุกเพื่อสนองตอบความต้องการ และที่แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนสูงสุดในด้านการกระจายผลผลิตคือ การมีปั๊มน้ำมันในชุมชน ปั๊มน้ำมันเหล่านี้ จะกระจายอยู่ทั่วไปตามเส้นทางที่ใช้ในการขนถ่ายสินค้า และตามเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ๆ จังหวัดชลบุรีนั้นเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งที่สำคัญของภาคตะวันออก ทำให้ระบบการคมนาคมขนส่งมีความเจริญค่อนข้างสูง เป็นผลดีต่อการกระจายสินค้าและบริการต่าง ๆ ทั้งจากชุมชนชนบทสู่แหล่งอื่น ๆ และจากแหล่งอื่นเข้าสู่ชุมชน สรุปได้ว่า ชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น ส่วนใหญ่มีความพร้อมทางด้านการกระจายผลผลิตหรือมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการกระจายผลผลิตเข้าสู่ความซับซ้อนมากขึ้น

ระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ อีกด้านหนึ่งคือด้านการบริโภคสินค้าและบริการของชุมชน จากตาราง 6.13 แสดงว่าชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีมีความซับซ้อนในด้านการบริโภคสูงมาก ระดับความซับซ้อนสูงสุดคือระดับ 8 คือตั้งแต่ ร้าน

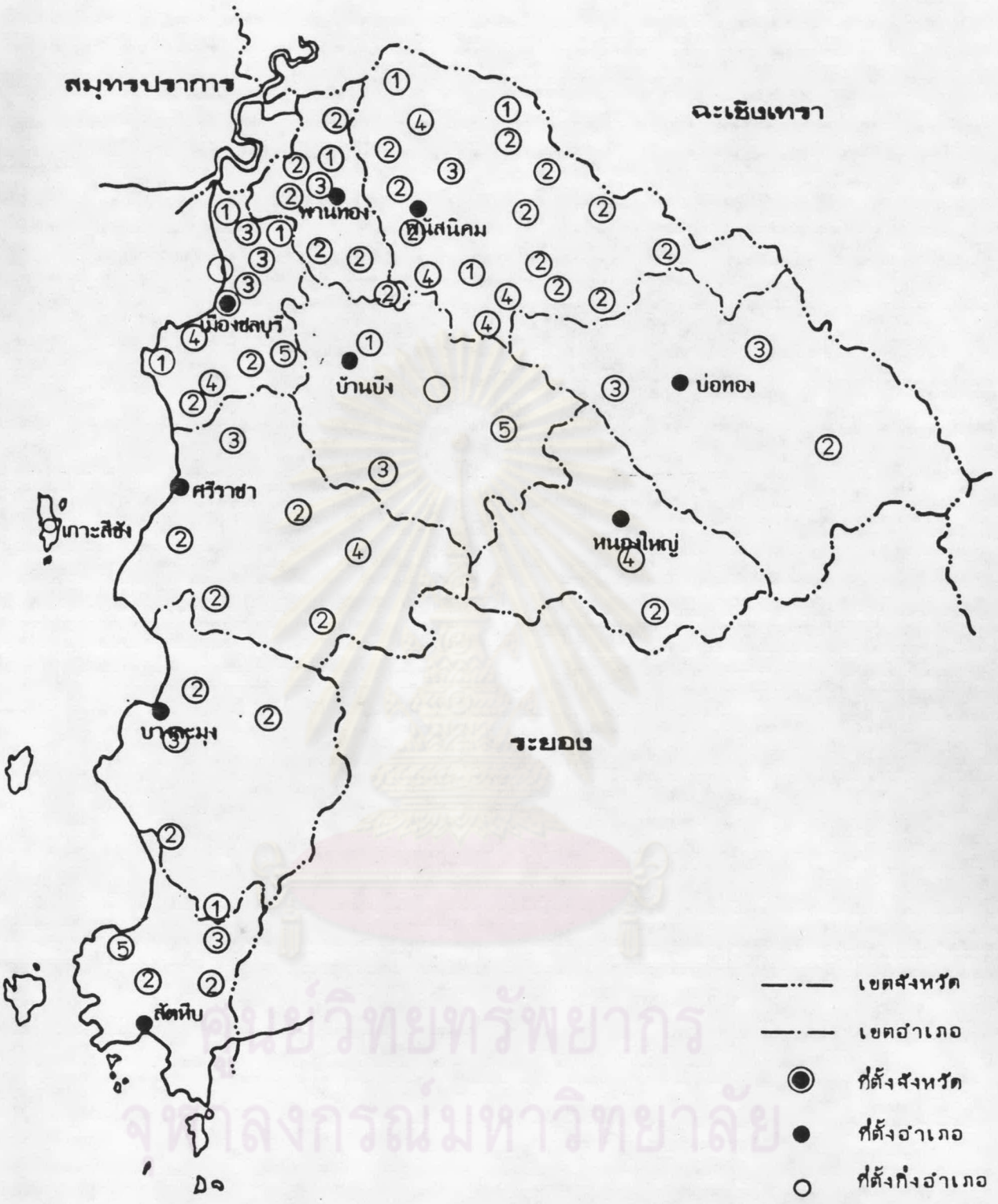

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ(ด้านการกระจายผลผลิต)

สัญลักษณ์ ○ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 0 ③ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 3

① หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 1 ④ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 4

② หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 2 ⑤ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 5

ที่มา

แผนที่ 6.2

5 0 5 10 15 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาหารขนาดเล็ก ร้านอาหารขนาดกลาง ร้านตัดผมชาย ร้านเสริมสวย ร้านตัดเสื้อชาย ร้านตัดเสื้อสตรี ร้านขายยาและตลาดถาวร ชุมชนชนบทที่มีครบทั้ง 8 หัวข้ออยู่ในอำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอสัตหีบ ชุมชนที่มีความซับซ้อนอยู่ในระดับ 7 คือชุมชนชนบทในอำเภอเมืองชลบุรีและอำเภอพนัสนิคม (แผนที่ 6.3) แต่บางหมู่บ้านไม่มีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านการบริโภคเลย เช่น หมู่บ้านในอำเภอพนัสนิคม พานทอง บางละมุง และอำเภอบ้านบึง หมู่บ้านเหล่านี้ พบว่า อยู่ห่างจากเส้นทางคมนาคมและตั้งอยู่ในพื้นที่เพาะปลูก ทำให้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านการบริโภคเป็นไปอย่างช้า ๆ ส่วนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านการบริโภคของชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับ 1 คือชุมชนชนบทจะมีร้านขายอาหารขนาดเล็กเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งจะพบว่ามีร้านอาหารกระจายอยู่ทั่วไป

ในการศึกษาระดับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านการบริโภคนี้ มีหัวข้อที่แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทจังหวัดชลบุรีคือ ชุมชนบางชุมชนมีตลาดถาวร ร้านขายยา หัวข้อเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงชุมชนพัฒนาเข้าสู่ความเป็นชุมชนเมือง ชาวชนบทมีความต้องการเพิ่มขึ้น การตอบสนองทางด้านการบริโภคจึงต้องพัฒนาซับซ้อนตามไปด้วย และชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรีที่มีความซับซ้อนทางด้านการบริโภคสูงนั้น จะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่มรวมศูนย์กลางความเจริญหรือเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ตามบริเวณเส้นทางการคมนาคมตัดกัน

ส่วนผลของการศึกษาระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม สรุปได้ว่าอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่ไม่มีเลยหรือมีแค่ระดับ 1 คือในชุมชนชนบทจะมีโครงสร้างด้านนี้เพียงการมีบ่อน้ำสาธารณะที่ยังใช้ประโยชน์อยู่ เช่นในพื้นที่อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ่อทอง อำเภอบางละมุงและอำเภอพานทอง บ่อน้ำสาธารณะมักจะอยู่ตามวัดหรือศูนย์กลางของชุมชนโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดชลบุรีขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ส่วนชุมชนชนบทในอำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอศรีราชามีระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม อยู่ในระดับ 1 ถึงระดับ 2 ชุมชนชนบทในอำเภอสัตหีบและอำเภอเมืองชลบุรีเท่านั้น ที่มีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมถึงระดับ 3 เป็นการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความซับซ้อนของโครงสร้างทางด้านนี้ สูงกว่าชุมชนชนบทในอำเภออื่น แต่การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้มีเพียงบางชุมชนเท่านั้น ซึ่งมีครบทั้งบ่อน้ำสาธารณะที่ยังใช้

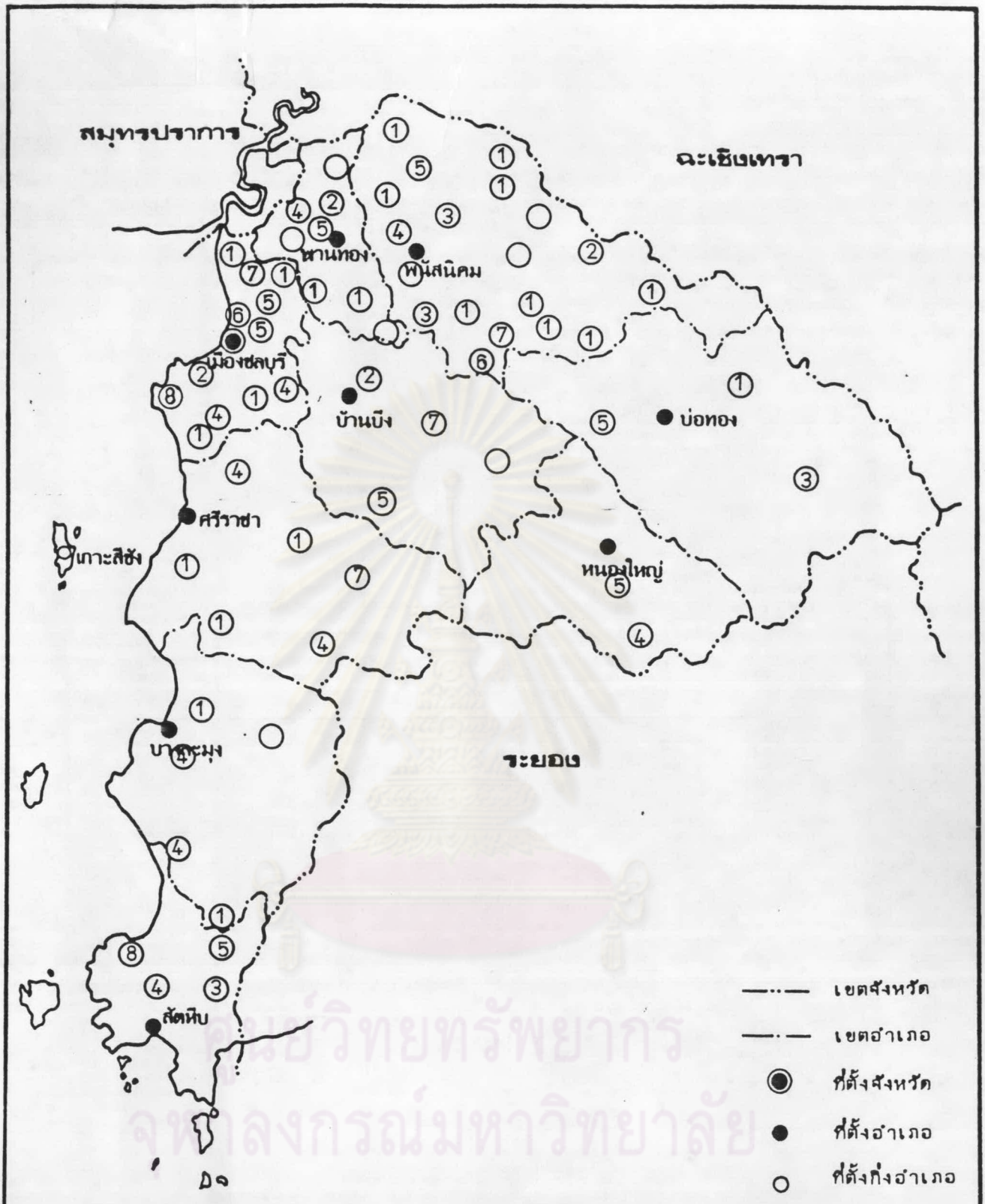

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ (ด้านการบริโภค)

สัญลักษณ์
- ◯ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 0
- ① หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 1
- ② หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 2
- ③ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 3
- ④ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 4
- ⑤ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 5
- ⑥ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 6
- ⑦ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 7
- ⑧ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 8

ที่มา

แผนที่ 6.3

5 0 5 10 15 กม.

ประโยชน์อยู่ มีโทรศัพท์ และน้ำประปา (แผนที่ 6.4)

จากการศึกษาในส่วนนี้ดังกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้นมีระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจซับซ้อนกว่าทางด้านการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม คือมีความพร้อมที่จะพัฒนาการแยกย่อยของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การแยก่ย่อยของโครงสร้างทางสังคมจะพัฒนาเข้าสู่ความซับซ้อนช้ากว่า ดังจะเห็นได้จากการศึกษาซึ่งพบว่าในชุมชนชนบทบางพื้นที่นั้น มีการแยกย่อยทางด้านสังคมในระดับต่ำและไม่มีเลย แต่มีแนวโน้มว่าในอนาคตการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในด้านนี้จะพัฒนาเข้าสู่ความซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้นในการทำการพัฒนาแต่ละพื้นที่ชนบท ย่อมแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ที่เป็นจริง

กระบวนการอีกกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นขณะที่ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ก็คือ กระบวนการผสมผสานทางสังคม และเมื่อชุมชนมีความเจริญขึ้น หรือมีการพัฒนาขึ้น การผสมผสานทางสังคมมีลักษณะที่เป็นทางการเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาถึงระดับของการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการกับพื้นที่ที่ศึกษา (แผนที่ 6.5) ผลการศึกษาสรุปได้ว่าชุมชนชนบทในอำเภอสัตหีบ บางละมุง ศรีราชา หนองใหญ่และอำเภอพนัสนิคมมีการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการอยู่ในระดับ 3 และระดับ 4 ส่วนมากชุมชนชนบทที่มีความซับซ้อนในระดับ 4 จะเป็นชุมชนที่มีครบทั้ง 4 หัวข้อจากความซับซ้อนต่ำสุดถึงสูงสุดคือ ตั้งแต่การมีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ชุมชนมีงานพัฒนาชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน และหัวข้อที่ต้องการความพยายามสูงสุดคือ ชุมชนมีการประชุมลูกบ้านมากกว่า 6 ครั้งต่อปี ชุมชนชนบทในอำเภอบ่อทอง และอำเภอพานทองมีความซับซ้อนของโครงสร้างทางด้านการผสมผสานทางสังคมที่คล้ายคลึงกันคือ จะอยู่ในระดับ 2 และระดับ 3 ส่วนชุมชนชนบทในอำเภอบ้านบึงอยู่ในระดับ 1 คือมีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านมากกว่าระดับ 2 และระดับ 3 ในขณะที่ชุมชนชนบทในอำเภอเมืองชลบุรีนั้น แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน คือมีตั้งแต่ความซับซ้อนในระดับ 1 ถึงระดับ 4 ซึ่งไปสอดคล้องกับการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชนบทในอำเภอนี้ซึ่งมีความแตกต่างในด้านนี้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะอำเภอเมืองชลบุรีมีความหลาก

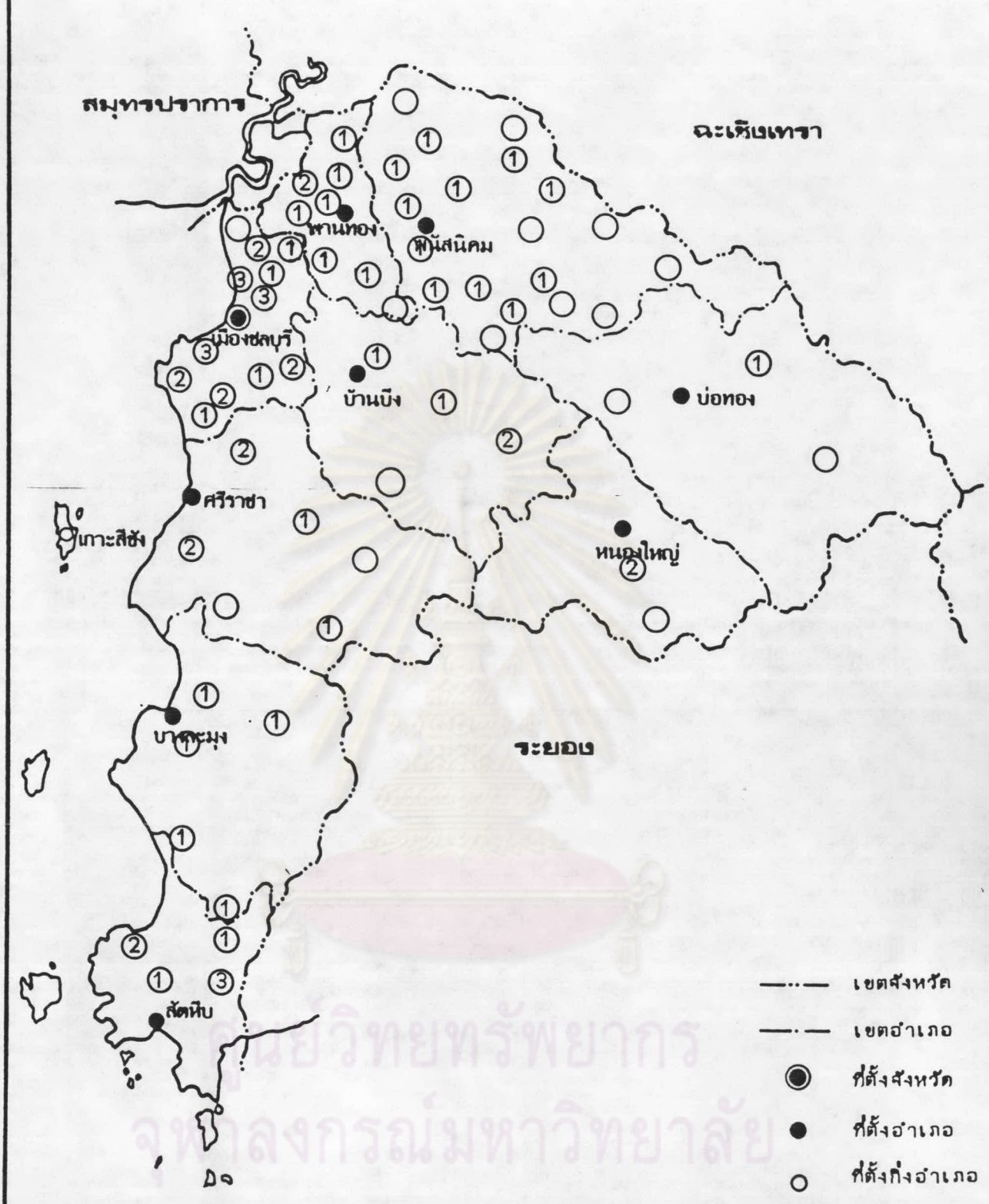

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ระดับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านสังคม

สัญลักษณ์ ○ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 0 ② หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 2

① หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 1 ③ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 3

ที่มา

ทิศเหนือ

แผนที่ 6.4

5 0 5 10 15 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

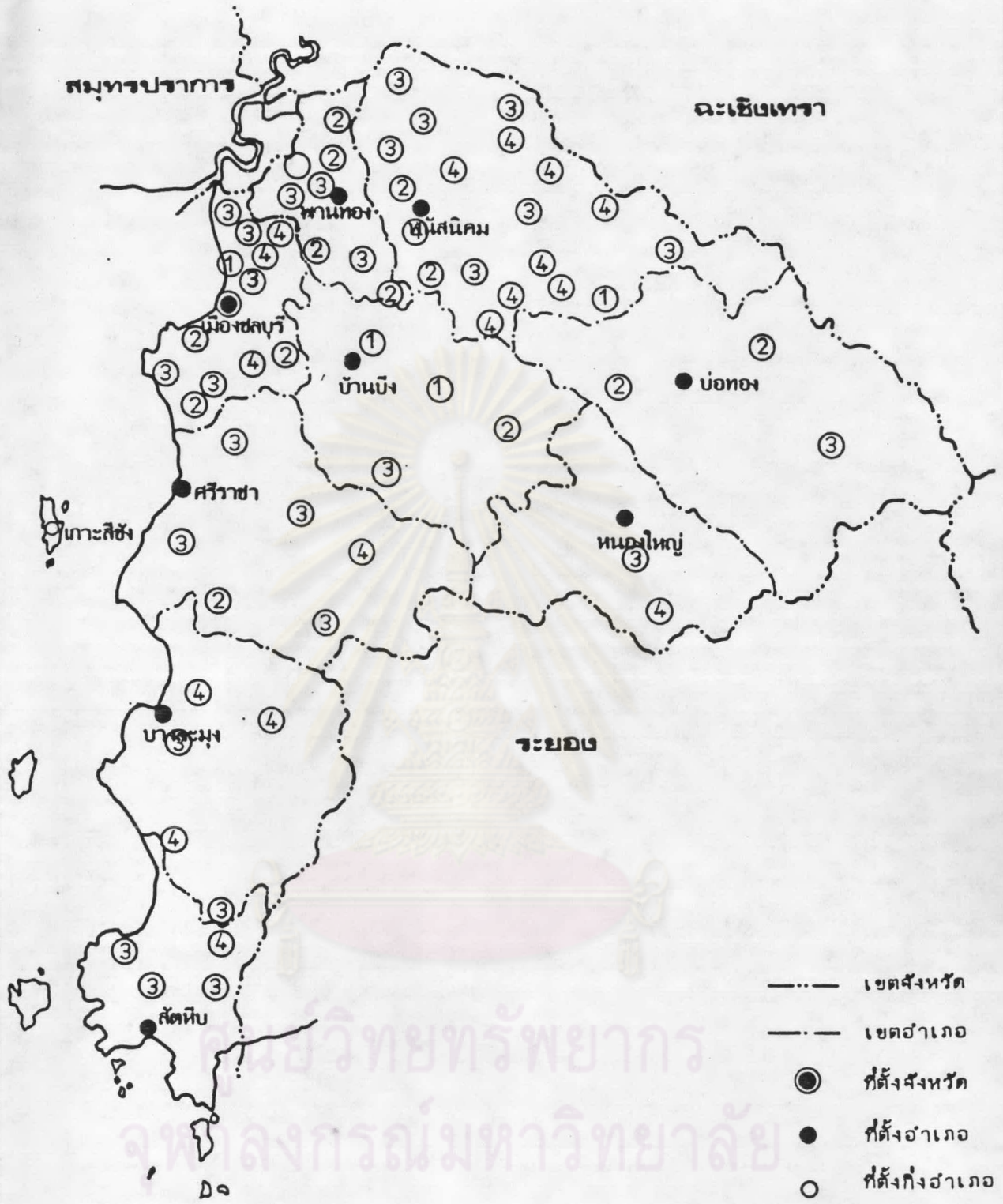

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง ระดับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ

สัญลักษณ์
- ◯ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 0
- ① หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 1
- ② หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 2
- ③ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับที่ 3
- ④ หมู่บ้านที่อยู่ในระดับ 4

ที่มา

ทิศเหนือ

แผนที่ 6.5

5 0 5 10 15 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลายของอาชีพค่อนข้างสูง การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างและหน้าที่ผสมผสานความแตกต่างเหล่านั้นในระดับที่แตกต่างกันไป เพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ในฐานะที่เป็นกลุ่มและเพื่อการดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อม กลไกเหล่านี้จะเกิดขึ้นทุกชุมชนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม ทั้งนี้เพราะระบบจะต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอเพื่อให้เกิดความสมดุลย์

ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมกับระยะทางและเวลา

ในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร 7 กลุ่มคือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งในตอนนี้จะรวมระดับการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภคเข้าด้วยกัน โดยจะกำหนดให้เป็น AECON กลุ่มที่ 2 คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านสังคม (CSODIF) การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ (CFORMA) ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวอำเภอ (V77) ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (V78) ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงตัวอำเภอ (V79) ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (V80) สถิติที่ใช้ในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านี้คือ Pearson correlation coefficients โดยกำหนดค่ามาตรฐานของการทดสอบที่ค่า $p \leqslant .10$ เป็นค่าที่ significance คือ สามารถเชื่อถือได้และแสดงถึงความมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่า coefficient of correlation(สัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์หรือค่า r) นี้ ไม่สามารถอธิบายว่าตัวแปรใดมีอิทธิพลต่อตัวแปรตัวอื่น จะบอกแต่ว่า ตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันมากน้อยแค่ไหน และมีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือทางลบมากน้อยเพียงใดเท่านั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจและสังคม

จากการทบทวนทฤษฎี แนวความคิด และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ตั้งข้อสมมุติฐานด้านความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม โดยอาศัยพื้นฐานจากการศึกษาว่า เมื่อชุมชนเจริญเติบโตขึ้น การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่จะเกิดขึ้นในหน้าที่ทั้งหมดของชุมชน ได้แก่ การผลิต การกระจายผลผลิต การบริโภค การควบคุมทางสังคม การมีส่วนร่วมทางสังคม และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 6.14 PEARSON CORRELATION COEFFICIENTS ของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจและสังคม

Zero-Order Correlation	AECON	CSODIF
AECON	1.0000	0.2309
	(0)	(63)
	P=*****	P=0.034
CSODIF	0.2309	1.0000
	(63)	(0)
	P=0.034	P=*****

(COEFFICIENT / (CASES) / SIGNIFICANCE)

AECON คือผลรวมของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ (การผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CSODIF คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม

ผลการศึกษาความสัมพันธ์คู่นี้ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจและการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางด้านสังคมนั้น เป็นความสัมพันธ์ทางบวก คือ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการแยกย่อยทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น การแยกย่อยทางด้านสังคมจะเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกัน แต่ตัวแปร 2 กลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ทางบวกไม่มากนัก เพราะให้ค่า r เท่ากับ 0.23 เท่านั้น โดยให้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่าค่ามาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ (ตารางที่ 6.14) ดังนั้น สมมุติฐานข้อ 1 คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ และการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม เป็นความสัมพันธ์ทางบวก สามารถยอมรับได้ สรุปได้ว่า เมื่อชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีมีการเจริญเติบโตหรือพัฒนาขึ้นการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจะพัฒนาเข้าสู่ความซับซ้อน เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

<u>ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ</u>
<u>กับความผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ</u>

จากการทบทวนทฤษฎี และแนวความคิด ตลอดจนการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และได้ตั้งสมมุติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ เป็นความสัมพันธ์ทางบวก ข้อสมมุติฐานนี้อาศัยเหตุผลที่ว่า เมื่อชุมชนมีการเจริญเติบโตขึ้น ชุมชนย่อมมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ชุมชนนั้น ๆ ย่อมมีแนวโน้มที่จะพัฒนากลไกการผสมผสานในรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มมากขึ้นของสมาชิกภายในชุมชน ในการทดสอบความสัมพันธ์คู่นี้ จะใช้ PEARSON CORRELATION โดยใช้ค่ามาตรฐานของการทดสอบที่ค่า SIGNIFICANCE คือค่า P < .10 ขึ้นไป

ตารางที่ 6.15 PEARSON CORRELATION COEFFICIENT ของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ

Zero-Order Correlation	AECON	CFORMA
AECON	1.0000	0.1239
	(0)	(63)
	P=*****	P=0.167
CFORMA	0.1239	1.0000
	(63)	(0)
	P=0.167	P=*****

(COEFFICIENT / (CASES) / SIGNIFICANCE)

AECON คือผลรวมของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ (การผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภค)

CFORMA คือ การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ ปรากฏว่าค่า P ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ (ตารางที่ 6.15) ทำให้ไม่สามารถยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ได้ แต่ผู้ศึกษาคาดว่าในอนาคตน่าจะเป็นไปตามสมมุติฐานคือ เป็นความสัมพันธ์ทางบวก ทั้งนี้เพราะชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น จากการศึกษาพบว่า การแยกย่อยทางด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภคนั้น มีความซับซ้อนสูง ดังนั้น กลไกทางด้านการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ จะต้องพัฒนารูปแบบให้มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และจากการศึกษาหัวข้อ (item) ทางด้านนี้ ปรากฏว่ามีหัวข้อจำนวนมาก แต่ถูก DROP ออกไป

และในอนาคตหัวข้อเหล่านี้ควรเพิ่มมากขึ้น และเข้ามาอยู่ในสากลที่ยอมรับได้ นอกจากนี้แล้ว ในการศึกษาความสัมพันธ์เป็นแบบ Zero-order ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว เท่านั้น อาจจะมีตัวแปรอื่น ๆ เช่น ระยะห่างจากชุมชนศูนย์กลาง การแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางสังคม ที่ทำให้ความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

<u>ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ</u>

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางสังคม และการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการนี้ ได้ตั้งข้อสมมุติฐาน ซึ่งอาศัยหลักเหตุผลคือ เมื่อชุมชนมีการเจริญเติบโตหรือมีการพัฒนาโครงสร้างซับซ้อนขึ้น ชุมชนย่อมมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านสังคมเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะพัฒนากลไกการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการมากขึ้น ในการทดสอบความสัมพันธ์คู่นี้ ใช้ค่าสถิติ PEARSON CORRELATION โดยกำหนดค่ามาตรฐานที่ใช้ทดสอบที่ค่า $P \leqslant .10$ ขึ้นไป ถือว่าเป็นค่าที่ SIGNIFICANCE หรือเป็นค่าที่มีนัยสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6.16 PEARSON CORRELATION COEFFICIENT ของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ

Zero-Order Correlation	CSODIF	CFORMA
CSODIF	1.0000	-0.2242
	(0)	(63)
	P=*****	P=0.039
CFORMA	-0.2242	1.0000
	(63)	(0)
	P=0.039	P=*****

(COEFFICIENT / (CASES) / SIGNIFICANCE)

CSODIF คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม

CFORMA คือ การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ

จากตารางที่ 6.16 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมและการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ เป็นความสัมพันธ์ทางลบ หรือเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีค่า r เท่ากับ -0.22 เป็นค่าที่ค่อนข้างต่ำ แต่มีระดับความเชื่อมั่น (P) มากกว่าค่ามาตรฐานที่ได้กำหนดไว้ ทำให้สมมุติฐานข้อ 3 ที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม และการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการเป็นความสัมพันธ์ทางบวก ไม่ได้รับการยอมรับ แต่ค่า r ที่ได้ต่ำ แสดงว่าเป็นความสัมพันธ์ทางลบหรือมีทิศทางตรงข้ามไม่มาก ผู้ศึกษาคาดว่าในอนาคต ค่า r มีแนวโน้มจะเปลี่ยนเป็นค่าบวก ทั้งนี้เพราะ เมื่อทำการศึกษาระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมนั้น ผลของการศึกษาสเกลทางด้านนี้อยู่ในระดับ 3 คือมีความซับซ้อนไม่มากนัก

แต่มีแนวโน้มว่าในอนาคตชุมชนชนบทจะเปลี่ยนแปลงความซับซ้อนของการแยกย่อยทางด้านสังคมเพิ่มมากขึ้น

ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับระยะทางและเวลา

จากการทบทวนทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำมาเป็นพื้นฐานในการตั้งสมมุติฐานเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง เป็นความสัมพันธ์ทางลบ ทั้งนี้เพราะ ชุมชนใดก็ตามที่มีระยะห่างระหว่างชุมชนกับศูนย์กลางความเจริญมาก ตัวอำเภอหรือตัวจังหวัด ความซับซ้อนของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจจะมีน้อย ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่นี้จะมีทิศทางที่ตรงกันข้าม ทั้งในด้านระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง การทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ จะทดสอบโดยใช้ค่าสถิติคือ pearson correlation ซึ่งกำหนดค่ามาตรฐานของการทดสอบที่ค่า $P \leq .10$ เป็นค่าที่มีนัยสำคัญ (significance)

ตารางที่ 6.17 PEARSON CORRELATION COEFFICIENT ของความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับระยะทางและเวลา

Zero-Order Correlation	V_{77}	V_{79}	V_{78}	V_{80}
AECON	-0.0479	-0.1376	0.0774	0.0409
	(63)	(63)	(63)	(63)
	P=0.355	P=0.141	P=0.273	P=0.375

(COEFFICIENT / (CASES) / SIGNIFICANCE)

AECON คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ

V_{77} คือ ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงอำเภอ (กิโลเมตร)

V_{79} คือ ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงอำเภอ (นาที)

V_{78} คือ ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (กิโลเมตร)

V_{80} คือ ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (นาที)

ผลการศึกษาปรากฏว่า สมมุติฐานดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับ ทั้งนี้เพราะ ค่า P ต่ำกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนด สรุปได้ว่า การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจกับระยะทางและเวลาไม่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่นี้ควรจะเป็นความสัมพันธ์ทางลบ คือชุมชนชนบทที่อยู่ใกล้ชุมชนศูนย์กลางและใช้เวลาในการเดินทางน้อย จะมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางด้านเศรษฐกิจมากหรือมีความซับซ้อนทางด้านนี้มาก แต่จากการศึกษาสากลของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจ ของชุมชนชนบทจังหวัดชลบุรีนั้น พบว่า ชุมชนชนบทที่อยู่ไกลจากชุมชนศูนย์กลางออกไปก็มีความซับซ้อนทางด้านนี้ค่อนข้างสูงเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อสนองตอบความต้องการของสมาชิกที่เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย โดยเฉพาะความต้องการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่ชุมชนจำเป็นต้องจัดหามาให้แก่สมาชิกในชุมชน ซึ่งชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น มีทางด้านการผลิต การกระจายผลผลิต และการบริโภคค่อนข้างสูง ไม่ว่าชุมชนชนบทเหล่านั้นจะอยู่ใกล้หรือไกลจากชุมชนศูนย์กลาง

<u>ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกับระยะทางและเวลา</u>

ในการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรคู่นี้ ได้กำหนดสมมุติฐานไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกับระยะทาง และเวลาในการเดินทางเป็นความสัมพันธ์ทางลบ หมายถึง ชุมชนใดที่อยู่ห่างไกลศูนย์กลางหรือใช้ระยะเวลาในการเดินทางมาก ชุมชนนั้นย่อมมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมต่ำ คือเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้าม การทดสอบความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ จะใช้ค่าสถิติคือ PEARSON CORRELATION โดยกำหนดค่ามาตรฐานของการทดสอบที่ค่า $P \leqslant .10$ เป็นค่าที่มีนัยสำคัญ

ตารางที่ 6.18 PEARSON CORRELATION COEFFICIENT ของความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมกับระยะทางและเวลา

Zero-Order Correlation	V_{77}	V_{79}	V_{78}	V_{80}
CSODIF	-0.3774	-0.3830	-0.1890	-0.3532
	(63)	(63)	(63)	(63)
	P=0.001	P=0.001	P=0.069	P=0.002

(COEFFICIENT / (CASES) / SIGNIFICANCE)

CSODIF คือ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม

V_{77} คือ ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงอำเภอ (กิโลเมตร)

V_{79} คือ ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงอำเภอ (นาที)

V_{78} คือ ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (กิโลเมตร)

V_{80} คือ ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (นาที)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางสังคมกับระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวอำเภอ และกับระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด เป็นไปในทางลบหรือเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามเหมือนกัน กล่าวคือ ค่าความสัมพันธ์ (r) ของระยะห่างของหมู่บ้านกับตัวอำเภอและการแยกย่อยของโครงสร้าง และหน้าที่ทางสังคม เท่ากับ -0.37 เป็นค่าปานกลาง โดยมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่าร้อยละ 99 (ตารางที่ 6.18) สูงกว่าค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า ถ้าระยะห่างจากอำเภอน้อย การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมจะมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะ สิ่งของ กิจกรรม เหตุการณ์ หรือสถาบันที่แสดงถึงการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมในจังหวัดชลบุรีมีอยู่เป็นจำนวนมากในชุมชนศูนย์กลางหรือในระบบที่ใหญ่กว่า แต่เมื่อชุมชนชนบทอยู่

ห่างจากระบบใหญ่ออกไป หัวข้อที่แสดงให้เห็นถึงการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมจะน้อยลง ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัดกับการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม ก็ให้ผลเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ค่า r เท่ากับ -0.18 เป็นความสัมพันธ์ทางลบ โดยมีระดับความเชื่อมั่น (P) มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

เมื่อนำความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้าง และระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากหมู่บ้านถึงตัวอำเภอ และถึงตัวจังหวัดมาทำการวิเคราะห์ ผลที่ได้เป็นเช่นเดียวกับระยะเวลา คือเป็นความสัมพันธ์ทางลบหรือมีทิศทางตรงกันข้าม โดยให้ค่า r เท่ากับ -0.38 และ -0.35 ตามลำดับ และมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่าร้อยละ 99 ทั้งสองคู่ความสัมพันธ์ สรุปได้ว่า ถ้าระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงตัวอำเภอหรือถึงตัวจังหวัดมีค่าน้อย การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมจะมีสูง ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงพื้นที่ชุมชนชนบท ทำให้ความเจริญจากศูนย์กลางกระจายเข้าสู่ชุมชนชนบทได้ง่าย

การศึกษาในส่วนนี้ สรุปได้ว่า ทั้งระยะทางและเวลามีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมทางด้านการแยกย่อยทางสังคมในทางลบ หรือสรุปได้ว่า เมื่อชุมชนชนบทตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชนศูนย์กลาง หรือต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางมาก จะทำให้การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมมีระดับต่ำ ซึ่งหมายถึง เมื่อชุมชนใดมีความสะดวกสบายในการเข้าถึง หรือมีความสัมพันธ์กับระบบใหญ่มาก ชุมชนนั้นย่อมมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคมมาก เป็นการยอมรับสมมุติฐานที่ได้สร้างขึ้นที่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางสังคม กับระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทางจากหมู่บ้านถึงตัวอำเภอและตัวจังหวัดเป็นความสัมพันธ์ทางลบ

ความสัมพันธ์ระหว่างการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการกับระยะทางและเวลา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ กับระยะทางและเวลาในการเดินทาง (จากหมู่บ้านถึงตัวอำเภอและถึงตัวจังหวัด) เป็นความสัมพันธ์ทางลบ ทั้งนี้เพราะเหตุผลจากทฤษฎี แนวความคิด ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกล่าวว่าชุมชนที่มีการเชื่อมโยงกับภายนอกหรือระบบใหญ่กว่ามาก คือ มีความสะดวกในการติดต่อกับศูนย์กลาง เช่น อยู่ใกล้ใช้เวลาเดินทางน้อย ย่อมมีการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ทางเศรษฐกิจและสังคมมาก ทำให้การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการจะต้องปรับตัวให้มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อชุมชนมีการเจริญเติบโต การทดสอบสมมุติฐานข้อนี้ จะใช้วิธี Pearson Correlation โดยกำหนดค่ามาตรฐานที่ค่า $P \leqslant .10$ เป็นค่าที่มีนับสำคัญหรือเป็นค่ามาตรฐาน

ตารางที่ 6.19 PEARSON CORRELATION COEFFICIENT ของความสัมพันธ์ระหว่างการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการกับระยะทางและเวลา

Zero-Order Correlation	V_{77}	V_{79}	V_{78}	V_{80}
CFORMA	0.1250	0.0848	0.2507	0.0871
	(63)	(63)	(63)	(63)
	P=0.165	P=0.254	P=0.024	P=0.249

(COEFFICIENT / (CASES) / SIGNIFICANCE)

CFORMA คือ การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการ

V_{77} คือ ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงอำเภอ (กิโลเมตร)

V_{79} คือ ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงอำเภอ (นาที)

V_{78} คือ ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (กิโลเมตร)

V_{80} คือ ระยะเวลาในการเดินทางระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัด (นาที)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการกับระยะทางและเวลาในการเดินทางระหว่างชุมชนที่ศึกษากับตัวจังหวัดและตัวอำเภอนั้น ค่าความสัมพันธ์ที่สามารถนำมาสรุปได้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการกับระยะห่างระหว่างหมู่บ้านถึงตัวจังหวัดเท่านั้น โดยมีค่า r เท่ากับ 0.25 เป็นความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำ และมีค่าความเชื่อมั่น (P) สูงกว่าค่ามาตรฐานที่ตั้งไว้ (ตารางที่ 6.19) สรุปได้ว่า ชุมชนชนบทที่อยู่ห่างจากตัวจังหวัดมาก จะมีการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการมาก และในทางกลับกัน ถ้าชุมชนใดอยู่ใกล้จะมีการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการน้อย ที่เป็นเช่นนี้จะต้องนำหัวข้อที่ใช้วัดระดับการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการที่ใช้ศึกษามาพิจารณาด้วย ทั้งนี้เพราะผลการศึกษาสากลทางด้านการผสมผสานทางสังคมจะประกอบด้วยหัวข้อดังนี้คือ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน งานพัฒนาชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน การประชุมลูกบ้านมากกว่า 6 ครั้งต่อปี หัวข้อเหล่านี้ แสดงถึงลักษณะการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการในชุมชนชนบท แต่ถ้าเป็นของชุมชนเมือง หัวข้อเหล่านี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมและสภาพที่แท้จริงของชุมชน และชุมชนชนบทในจังหวัดชลบุรีนั้น จากการศึกษาอาจจะกล่าวได้ว่า เป็นชุมชนชนบทที่กำลังจะพัฒนาเข้าสู่ความเป็นชุมชนเมืองอย่างมาก กลไกการผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการจึงต้องปรับตัว เข้าสู่การผสมผสานอย่างเป็นทางการในลักษณะของชุมชนเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ดังนั้น จึงไม่สามารถยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ได้ ทั้งนี้เพราะชุมชนชนบทที่มีการเชื่อมโยงกับระบบใหญ่มาก การผสมผสานทางสังคมอย่างเป็นทางการในชุมชนชนบทจะน้อย แต่ถ้าการเชื่อมโยงกับระบบใหญ่น้อย หรืออีกนัยหนึ่ง ระยะทางระหว่างชุมชนมากและใช้ระยะเวลาในการเดินทางมาก ชุมชนชนบทเหล่านี้มักจะมีกลไกการรวมตัวแบบเดิมหรือมีการผสมผสานอย่างไม่เป็นทางการค่อนข้างสูง เมื่อมีการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้มีการรวมตัวอย่างเป็นทาง

การ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความน่าจะเป็นที่จะรวมตัวกันได้ง่าย จึงทำให้เกิดกลไกการผสมผสานอย่างเป็นทางการสูง ประกอบกับรัฐบาลมีการให้ความสนใจแก่ชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลความเจริญ จึงมีโครงการตลอดจนโปรแกรมต่าง ๆ ในการพัฒนาพื้นที่เหล่านี้เพื่อให้เกิดความเจริญทัดเทียมกับพื้นที่อื่น

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมด้วยกัน หรือความสัมพันธ์ระหว่างการแยกย่อยของโครงสร้างสังคม การผสมผสานทางสังคมกับระยะทางและเวลาดังกล่าวนี้ ให้ผลการศึกษาซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะ พื้นที่ชนบทแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันไป จังหวัดชลบุรีก็เช่นกัน ความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กายภาพ ทำให้ชุมชนชนบทของชลบุรี มีลักษณะเฉพาะตัวในด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชน ชุมชนชนบทของจังหวัดชลบุรีแต่ละแห่งได้รับอิทธิพลจากชุมชนศูนย์กลางภายในจังหวัดไม่เท่าเทียมกัน (แผนที่ 6.6) ประกอบกับอิทธิพลทางด้านการปกครองไปยังชุมชนชนบทหรือหมู่บ้านต่าง ๆ (แผนที่ 6.7) ก็มีผลต่อการวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน ภายใต้กรอบของแผนพัฒนาจังหวัด ทำให้ชุมชนชนบทแต่ละชุมชนได้รับความเจริญและการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบทจึงไม่เป็นไปตามแนวความคิด ทฤษฎี และข้อสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

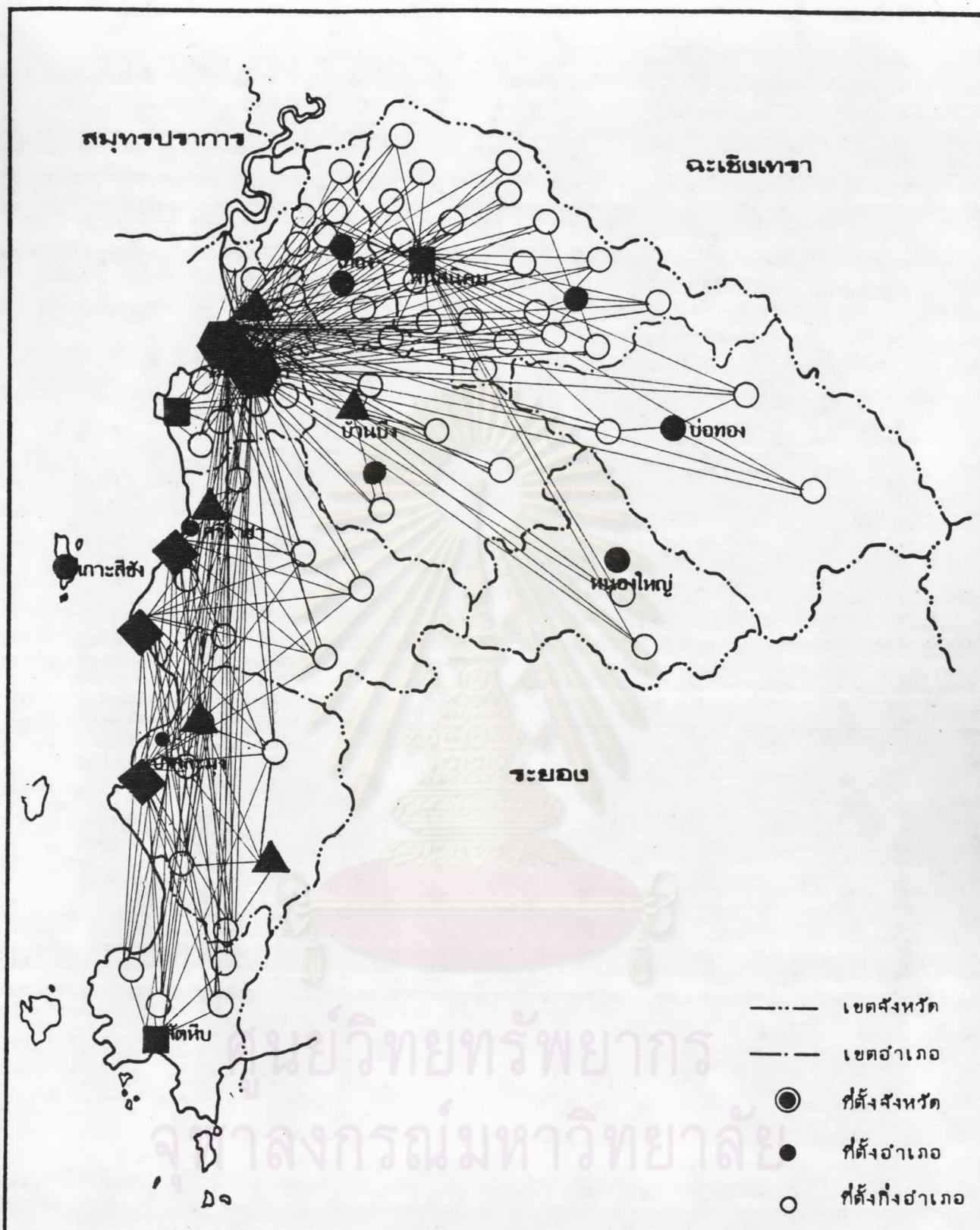

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง เขตอิทธิพลของชุมชนศูนย์กลาง

สัญลักษณ์

- ชุมชนลำดับที่ 1
- ชุมชนลำดับที่ 2
- ชุมชนลำดับที่ 3
- ชุมชนลำดับที่ 4
- ชุมชนลำดับที่ 5
- ที่ตั้งชุมชนที่ศึกษา

ที่มา

ทิศเหนือ

แผนที่ 6.6

5 0 5 10 15 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

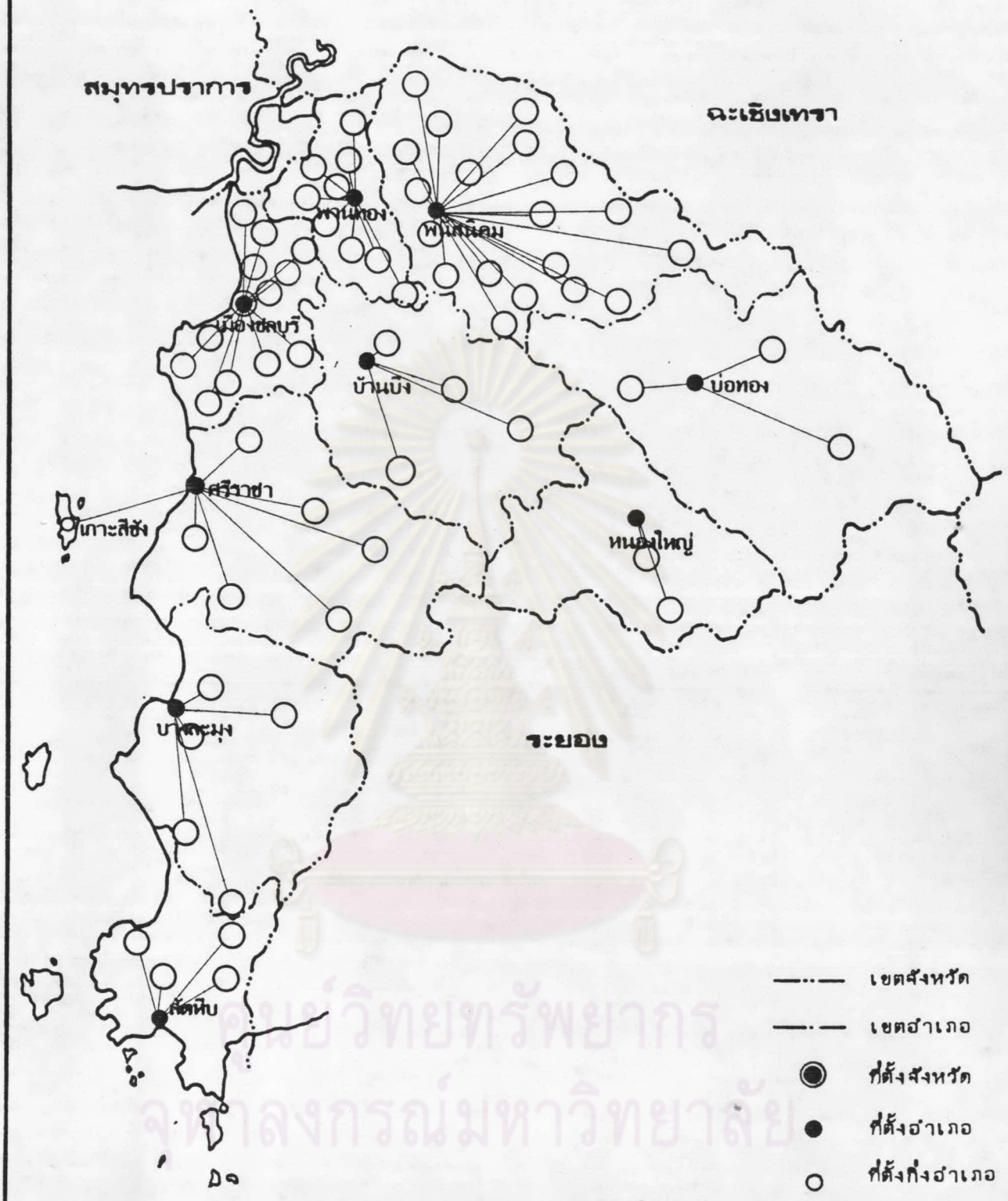

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของชุมชนชนบท เพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี

แสดง เขตอิทธิพลด้านการปกครองจากอำเภอ

สัญลักษณ์ ○ ที่ตั้งชุมชนที่ศึกษา

ที่มา

ทิศเหนือ

แผนที่ 6.7

5 0 5 10 15 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย